

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องหนัง เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านจากหนังสัตว์ มีความประณีตและมีความทนทาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีสวดตายเฉพาะตัว ในงานวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาเครื่องหนังของจังหวัดเชียงใหม่ นี้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาความรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับช่างหนัง เพื่อส่งเสริมให้คงอยู่เป็นอาชีพของชุมชนสืบไป ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูล บทความ งานวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินผลในงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
3. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
5. แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวคิดการออกแบบตราสินค้าและแนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์
6. แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis
7. แนวคิดด้านโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ปี พ.ศ. 2549
8. การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
9. แนวทางการวิเคราะห์ทางด้านการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน
10. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานหัตถกรรมสาขาเครื่องหนัง
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

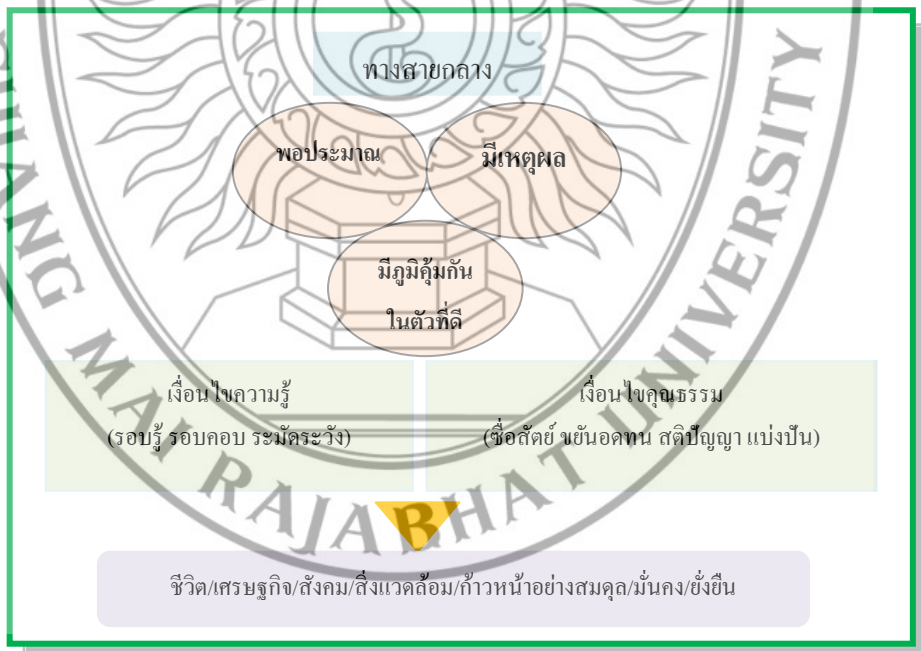
1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

หนึ่งในแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการช่วยเหลือประเทศชาติให้ดำรงอยู่ได้ แม้จะเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ หนึ่งในคุณธรรมเรื่องความพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานให้ประชาชน ดังบทความบางตอนของพระราชทานในโอกาสที่คณะบุคคลต่าง ๆ

จำนวน 20,008 คน เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคลในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิตดาถ์ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2541 (คลังความรู้ชุมชน สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, 2553 : ระบบออนไลน์) ที่ว่า

“...คำว่าพอเพียง มีความหมายว่า พอมีพอกิน เศรษฐกิจแบบพอเพียง หมายความว่าผลิอะไรมีพอที่จะได้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง แปลจากภาษาฝรั่งได้ว่าให้ยืนบนขาตัวเอง หมายความว่า สองขาของเรายืนบนพื้นให้อยู่ได้ไม่หกล้ม ไม่ต้องไปขอยืมขาของคนอื่นที่จะยืนอยู่ คำว่า พอ คนเราถ้าพอในความต้องการมันก็มีความ โลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยเมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย...พอเพียงอาจมีมาก อาจมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ควรคิดว่าทำอะไรพอเพียง..ถ้ามีใครมีความคิดอย่างหนึ่งและต้องการให้คนอื่นมี ความคิดอย่างเดียวกัน ซึ่งอาจไม่ถูก อันนี้ไม่ใช่พอเพียง การพอเพียงในความคิดก็คือเสนอความคิดของตัวเองและปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง และไปพิจารณาว่าที่เขาพูดและที่เราพูดอันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็ไปแก้ไข เพราะถ้าพูดกัน โดยที่ไม่รู้เรื่อง จะกลายเป็นการทะเลาะ...ฉะนั้นความพอเพียง ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล...”

ในการเดินตามสายกลางบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจพอเพียง จะมีแนวทางในการปฏิบัติสู่แนวทางแห่งความพอเพียง ที่เรียกว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ดัดแปลงภาพจากคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 5

จากแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีนักวิจัย นักวิชาการ บุคคลที่มีชื่อเสียง และมีมุมมองในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่คล้ายกันและต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ขอยกตัวอย่างแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละท่าน ดังนี้

1.1 วัลลภา นฤนาทวานิช ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 วัลลภา นฤนาทวานิช

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 150

ในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง คุณวัลลภา นฤนาทวานิช ได้นำแนวทางนี้มาประยุกต์ใช้และถูกซึมซับความพอเพียงจากบิดามารดาตั้งแต่เล็ก ในความคิดของวัลลภา เศรษฐกิจพอเพียงคือ การรู้จักประหยัดโดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจทุกครั้ง

ครั้งสมัยที่เรียนอยู่มหาวิทยาลัย วัลลภา ได้มีประสบการณ์ในด้านการประหยัดและพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 150) คือ ในขณะที่ยังศึกษาเธอได้ทำงานพิเศษควบคู่ ทำให้ได้มีประสบการณ์ในการทำงาน และเธอมีความใส่ใจในเรื่องค่าใช้จ่ายอย่างมาก โดยเน้นถึงความพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินตัว และนอกจากนั้นเธอยังช่วยเหลือและแบ่งปันผู้คนรอบข้างเสมอ ทำให้วัลลภา คิดว่าสิ่งนี้คือแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เธอนำมาปฏิบัติใช้ให้เข้ากับตนเอง

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือการพึ่งตนเองที่สามารถเริ่มได้ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน นักศึกษา ก็สามารถนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ เช่นดังคุณวัลลภา ที่เริ่มเข้าใจและตระหนักถึงความอยู่รอด โดยพยายามแบ่งเบาภาระครอบครัว กำหนดหรือควบคุมค่าใช้จ่าย โดยใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานแห่งความสุข

1.2 ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร

ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร ได้แสดงทัศนะในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงว่า “เศรษฐกิจพอเพียงคือกระบวนการที่มุ่งเน้น “คน” เป็นหลัก”

ในการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ภาคธุรกิจ ต้องเน้นใน 3 ลักษณะ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550 : ระบบออนไลน์) คือ

1. เน้นที่ความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน
2. เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลมากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์และการสะสม
3. เน้นปัญญาเป็นวิธีการผลิตแทนการเน้นทุนในฐานะปัจจัยการผลิตเพียงประการเดียว ซึ่งผู้ผลิตต้องคำนึงผลประโยชน์ของตนทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภคควบคู่กัน พร้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นในภาคธุรกิจ เป็นคำกล่าวของ ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร ในภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร

ที่มา : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป. : ระบบออนไลน์

นอกจากนี้ ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร ยังเป็นแบบอย่างให้นักศึกษา ว่าชีวิตคือการเรียนรู้ และความรู้ต้องอยู่คู่คุณธรรม เหมือนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า “คนเราต้องเริ่มจากรู้จักตนเองก่อน โดยอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ว่าอะไรคือสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิต ถ้าเป็นหนี้แล้วจะแก้ปัญหาตรงนี้อย่างไร เพื่อชีวิตจะได้ไม่ทุกข์”

จะเห็นได้ว่าแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงของ ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร คือเน้นการศึกษาให้เข้าใจแล้วใช้คุณธรรมควบคู่ เหมือนกับการที่จะเข้าใจในวิธีการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ต้องศึกษาถึงแก่นแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเช่นไร เมื่อเข้าใจจึงนำมาประยุกต์ใช้โดยอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นตัวควบคุมการกระทำ ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

1.3 ศ.ดร. อภิชัย พันธเสน

จากการวิจัยต่าง ๆ ทำให้ ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน มีความคิดเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เป็นเพียงแนวคิดที่ใครต่างคิดกัน แต่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นวิธีคิดที่แตกต่าง คือ การดำรงชีวิตให้อยู่อย่างมีความสุขและพอประมาณ

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2545 : บทสรุปผู้บริหาร) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีข้อสรุปหลักการที่จะนำมาประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

- 1) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก
- 2) ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 3) เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้น ในกรณี
ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์
- 4) มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
- 5) ไม่โลภมากจนเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
- 6) ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค หรือ แรงงาน หรือ
ลูกค้า ตลอดจนผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
- 7) เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือ มีความสามารถ
ในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้
- 8) เน้นการบริหารความเสียงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถ
ในการบริหารจัดการ
- 9) เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาดในท้องถิ่นภูมิภาค
ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ เป็นหลักซึ่งทั้งหมดเป็นแนวคิดของอภิชัย
พันธเสน ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน

ที่มา : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2550 : ระบบออนไลน์

1.4 ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย

ในแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย มีความคิดว่า ความพอเพียงต้องเริ่มจากบุคคลพอเพียง ครอบครัวพอเพียง หมู่บ้านพอเพียง ตำบลพอเพียง

อำเภอโพเพียง จังหวัดโพเพียง ประเทศโพเพียง เพื่อนำไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน (เกษม วัฒนชัย อ้างถึงใน วัฒนธรรมช่วย ยะนิทร, 2549) ซึ่งความสำคัญของเศรษฐกิจโพเพียงมี 5 ประการ (วิทยาลัย ป้องกันราชอาณาจักร, 2552 : ระบบออนไลน์) คือ

- 1) เศรษฐกิจโพเพียงเป็นพื้นฐานการแก้ไขปัญหาความยากจน และลดความเสียหายทางเศรษฐกิจของคนจน
- 2) เศรษฐกิจโพเพียงจะทำให้พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งไม่ว่าแห่งใดทั้งสิ้น
- 3) เศรษฐกิจโพเพียงเป็นพื้นฐานการสร้างธรรมาภิบาล โดยเฉพาะหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และยึดประโยชน์ประชาชน ทั้งนี้ หากองค์กรใดอ้างว่ามีหลักธรรมาภิบาลไม่อาจเชื่อได้ หากไม่มีพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจโพเพียง ดังกล่าวเป็นฐานก่อนแล้ว จึงนำหลักธรรมาภิบาลมาวางไว้เป็นเงื่อนไขลำดับแรก หรือข้างบนก่อน ซึ่งจะเกิดธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง
- 4) เศรษฐกิจโพเพียงจะทำให้ธุรกิจยืนยาว ยืนยง และมีเกียรติ โดยธุรกิจนั้นต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบกันอย่างสุจริต และไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ทั้งนี้พนักงานบริษัท ต้องดำรงตนไม่มีภาระหนี้สิน มีความประหยัด อดทน และมีความเพียร ส่งผลให้สภาวะแวดล้อมโดยรวมขององค์กร มีความเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร
- 5) เศรษฐกิจโพเพียง เป็นพื้นฐานสำหรับรัฐบาลในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รัฐบาลสามารถนำหลักของปรัชญามาปรับใช้ในนโยบายสาธารณะได้

ดังนั้นในการพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปทางสายกลาง ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย ดังภาพที่ 2.5 จะมุ่งเน้น การนำเศรษฐกิจโพเพียงมาประยุกต์ใช้เริ่มจากฐานรากของสังคม แล้วไล่สู่ระดับสูงสุดของสังคม

ภาพที่ 2.5 ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย

ที่มา : สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2553 : ระบบออนไลน์

1.5 บรรเจิด ลบล้ำเลิศ ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 บรรเจิด ลบล้ำเลิศ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 114

ในการทำธุรกิจการเข้าใจถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ย่อมเป็นวิธีคิดที่ดีสำหรับบรรเจิด ลบล้ำเลิศ ที่อาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารร้านอาหาร “บ้านน้ำเคียงดิน” กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจในความเข้าใจของเขา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 115-16) ว่า

“การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานแห่งการประมาณตนและศักยภาพที่เป็นจริง ย่อมทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน”

เนื่องจากในการบริหารงาน มีงบที่จำกัด ดังนั้นต้องคิดอย่างรอบคอบ และคำนึงถึงเรื่องการประหยัดอย่างมาก

จะเห็นได้ว่าการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของ บรรเจิด ลบล้ำเลิศ มาปรับใช้คือการคำนึงถึงสถานการณ์และสถานะของปัญหาของตนเองที่กำลังประสบอยู่ เน้นถึงความเสี่ยงและประโยชน์ในการลงทุนบนพื้นฐานของความพอเพียง

สรุปเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักในการปรับตัวกับสภาพของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข โดยอาศัย ความรู้ ประสบการณ์ คุณธรรม บนพื้นฐานของความพอประมาณ ไม่โลภหรือกระทำในสิ่งที่เกินตัว

2. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัย และเศรษฐกิจสากลมีการเปลี่ยนแปลง จนเกิดกลยุทธ์ใหม่ในการดำเนินทางธุรกิจขึ้นที่เรียกว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์”

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น (อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ, 2552:3) หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ ของสังคมไทย และเทคโนโลยี รวมถึงนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยยึดรูปแบบของ UNCTAD เป็นกรอบ จึงสามารถแบ่งขอบเขตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็น 4 กลุ่ม ดังตารางที่ 2.1

ขอบเขตของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย			
การตีบทอดทางมรดก และวัฒนธรรม	ศิลปะ	สื่อสมัยใหม่	งานสร้างสรรค์และ ออกแบบ
1) งานฝีมือและ หัตถกรรม	1) ศิลปะการแสดง	1) ภาพยนตร์และ วิทยุทัศน์	1) การออกแบบ
2) การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมและ ความหลากหลาย ทางชีวภาพ	2) ทัศนศิลป์	2) การพิมพ์	2) แฟชั่น
3) การแพทย์แผน ไทย		3) การกระจายเสียง	3) สถาปัตยกรรม
4) อาหารไทย		4) ดนตรี	4) การโฆษณา
			5) ซอฟต์แวร์

ตารางที่ 2.1 ขอบเขตของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย

ที่มา : ดัดแปลงข้อมูลจาก อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ, 2552 : 3

จากการจัดรูปแบบขอบเขตของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย เป็นการหยิบเอาจุดแข็งของประเทศไทยที่สามารถนำมาพัฒนาสู่ตลาดสากลได้ จึงทำให้การกำหนดกรอบในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย แบ่งย่อยเป็น 15 ประเภท ที่ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันในการผลักดันให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในการจัดประเภทของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ในรูปแบบต่าง ๆ ขอแจกแจงตามตารางที่ 2.2 ดังนี้

ประเภทสินค้า/บริการ	DCMS (UK)	Symbolic Textes	Conce ntric Cicles	WIPO	UNCTAD	UNESCO/ UIS	NESB
การโฆษณา	*	*	*	*	*	*	*

ประเภทสินค้า/บริการ	DCMS (UK)	Symbolic Textes	Conce ntric Cicles	WIPO	UNCTAD	UNESCO/ UIS	NESB
สถาปัตยกรรม	*	-	*	*	*	*	*
การออกแบบ	*	-	*	*	*	*	*
แฟชั่น	*	*	-	-	-	*	*
ฟิล์มและวิดีโอ	*	*	*	*	*	*	*
ฮาร์ดแวร์ (อุปกรณ์)	*	*	-	*	-	*	-
บริการท่องเที่ยว	-	*	*	-	*	*	*
วรรณกรรม	-	*	*	*	*	*	*
ดนตรี	*	*	*	*	*	*	*
พิพิธภัณฑ์ ห้องแสดง ห้องสมุด	-	-	*	*	-	*	*
การพิมพ์ สิ่งพิมพ์	*	*	*	*	*	*	*
ซอฟต์แวร์	*	*	-	*	*	-	*
กีฬา	-	*	-	-	-	-	-
ศิลปะการแสดง (ละครเวทีและเต้นรำ)	*	*	*	*	*	*	*
การกระจายเสียง	-	*	*	*	*	*	*
วิดีโอเกมส์	*	*	*	*	*	*	*
ทัศนศิลป์ การถ่ายภาพ งานฝีมือ	*	*	*	*	*	*	*
อาหารไทย	-	-	-	-	-	-	*
การแพทย์แผนไทย	-	-	-	-	-	-	*

ตารางที่ 2.2 การจัดประเภทของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ

ที่มา : ดัดแปลงข้อมูลจาก อาคม เดิมพิทยาไพสิฐ, 2552 : 4

หมายเหตุ

DCMS (UK) คือ การจัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบสหราชอาณาจักร

Symbolic Textes คือ การจัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบใช้วัฒนธรรมเป็นหลัก

Concentric Cicles คือ การจัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบใช้ศิลปะเป็นหลัก

WIPO คือ การจัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก

UNCTAD คือ การจัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา

UNESCO ซึ่งได้แก่ การจัดประเภทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

NESB คือ การจัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้สามารถดำเนินงานต่อไปในการพัฒนาประเทศรัฐบาลได้ดำเนินการดังนี้

- 1) เร่งสร้างความตระหนักในเรื่องของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และให้โอกาสทางธุรกิจแก่ผู้ประกอบการในประเทศอย่างทั่วถึง
- 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมภายในประเทศให้เอื้ออำนวยในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเหมาะในการลงทุนทางธุรกิจ
- 3) จัดทำแผนแม่บทขึ้นมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่หน่วยงาน เพื่อเป็นแรงในการดำเนินงานขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่อไป
- 4) เน้นการศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงลึกในสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อสามารถเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับ และนำมากำหนดนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่อไป

จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์แม้เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย แต่ควรดำเนินการศึกษาอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อที่จะสามารถระดมความคิดเห็นจากนักวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการทำธุรกิจของประเทศอย่างเป็นรูปธรรมสืบไป

3. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในปัจจุบันอาจคิดว่าภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ไกลตัว แต่ความจริงนั้นคือสิ่งที่เราคลุกคลีและสัมผัสได้ นับตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงขอยกแนวคิดจากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

3.1 ศ. นพ. ประเวศ วะสี ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 ศ. นพ. ประเวศ วะสี

ที่มา : มุลินธิเกษตรยังอิน, 2553 : ระบบออนไลน์

ศ. นพ. ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน อวยชัย วัชสุวรรณ, 2543:5) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เพราะฉะนั้น จึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอก ซึ่งลักษณะสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็คือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของ จริยธรรมมากกว่าวัตถุ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์จึงมีความเคารพผู้ อาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า และบางครั้งการศึกษาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา จะผสมกลมกลืนกันไปบางที่แยกไม่ออก หรือบอกได้ว่าเป็นวิชาอะไร

จะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ศ. นพ. ประเวศ วะสี คือการสะสมความรู้ในท้องถิ่นกับคุณธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

3.2 พัชรา อุตระกุล

พัชรา อุตระกุล (อ้างถึงใน อวยชัย วัชสุวรรณ, 2543:5) ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า เป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต และเป็นเรื่องของการจัดการ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่าน กระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุล กันระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายคือ เพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนหมู่บ้าน ชุมชน

จะเห็นได้ว่าแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ พัชรา อุตระกุล คือ การเกิดของภูมิปัญญา ท้องถิ่นจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

3.3 เอนก นาคะบุตร ดังภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 เอนก นาคะบุตร
ที่มา : สถาบันอิศรา, ม.ป.ป. : ระบบออนไลน์

ปัจจุบันชุมชนกำลังมีปัญหา การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือ พลังวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (เอนก นาคะบุตร, 2551 : ระบบออนไลน์) ในความคิดของ เอนก นาคะบุตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาช้านานต่างจากความรู้ที่มีหนังสือทฤษฎี มีขั้นตอนคือ ปรัชญา ปฏิบัติ และปฏิเวธ รวมเรียกว่า สัทธรรม เป็นหลักธรรมที่ดี

ในความคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของเอนก นาคะบุตร คือการนำขั้นตอนจากสัทธรรม หรือ คุณธรรม มาประกอบการเรียนรู้ทางภูมิปัญญา คือ ทุกอย่างต้องมีการเรียนรู้ และเข้าใจในภูมิปัญญาของท้องถิ่นของตน จากนั้นก็เกิดการเรียนรู้ด้วยการทดลองหรือปฏิบัติจริง เพื่อเข้าใจแก่นแท้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.4 ดร. ฉลาดชาย รมิตานนท์ ดังภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.9 ดร. ฉลาดชาย รมิตานนท์ (ชาย)

ที่มา : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549 : ระบบออนไลน์

ดร. ฉลาดชาย รมิตานนท์ ได้กล่าวเกี่ยวกับ (อ้างในสมเจตน์ วัฒนเกษม, 2546:34) แนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ภูมิปัญญาหมายถึง สติและปัญญา อันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของบุคคลในท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่ชี้แนะแนวทางการจะใช้ชีวิต อย่างยั่งยืนถาวรกับธรรมชาติรอบตัว

จะเห็นได้ว่า แนวคิดของ ดร. ฉลาดชาย รมิตานนท์ มุ่งเน้นถึงความสำคัญของการใช้ชีวิตระหว่างคนกับธรรมชาติ

3.5 สำเนียง สร้อยนาคนพษ์

สำเนียง สร้อยนาคนพษ์ (2539:23) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มิใช่เป็นการลอกเลียนแบบหรือการ“กลับไปสู่”สังคมในแบบดั้งเดิม แต่หากเป็นเพียงการถ่ายโยงประสบการณ์ ซึ่งได้รับโดยตรงจากชาวบ้าน ออกมานำเสนอให้ผู้ทำงานพัฒนาทั้งหลาย ได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชาวบ้าน การปลูกสำนึกรับรู้ในคุณค่าทางการศึกษาของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงนับเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น หลักสูตร และกระบวนการการเรียนการสอนจะต้องสัมพันธ์สอดคล้อง ทั้งต่อพื้นฐานแวดล้อมและปัญหาของความต้องการในการพัฒนาประเทศไทย เพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

ดังจะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำเนียง สร้อยนาคนพษ์ คือกระบวนการนำความรู้เดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานะของสังคม

สรูปภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ความรู้ ความเชื่อ ความเชี่ยวชาญ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวหรือจัดการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาช่างหนังของจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะศึกษาจากผู้ประกอบการที่ถูกถ่ายทอดวิธีการในการทำเครื่องหนัง กระบวนการเลือกพื้นวัสดุ วิธีการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนวิธีการดูแลรักษาเครื่องหนังให้สามารถใช้ได้ยาวนาน เพื่อให้เข้าใจถึงการนำความรู้หรือภูมิปัญญา มาใช้ในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการ

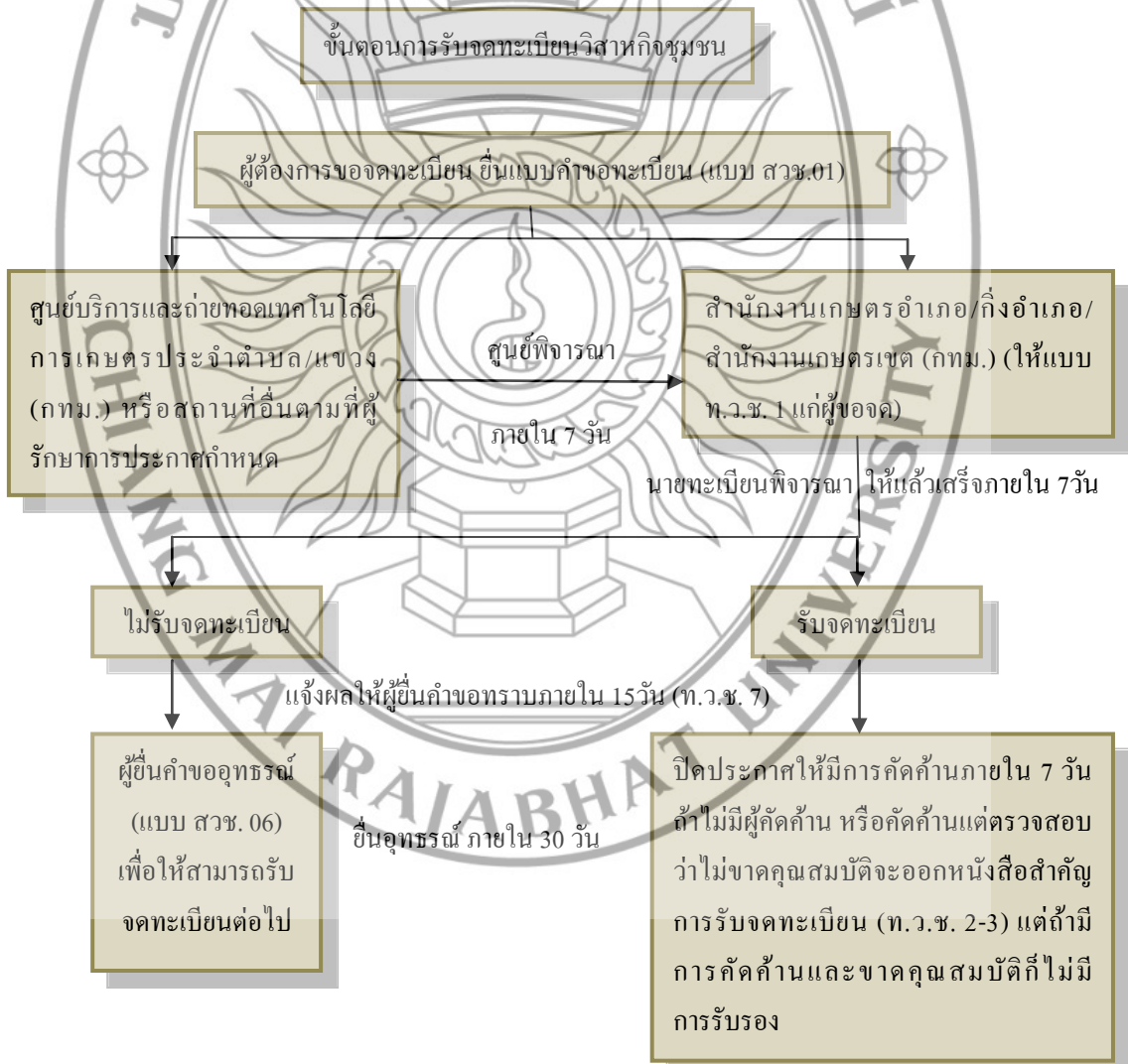
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (วิระพงษ์ กังวานนวกุล, 2548:6-7) หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน

ซึ่งหากวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เท่ากับสร้างหลักประกันทางสังคมให้กับชุมชน ในการสร้างความเข้มแข็งสู่ชุมชน

ในการจัดประเภทของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท (คมกฤช อุทะโก, 2550 : 14) คือ

1. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจของชุมชนแบบพึ่งตนเอง ประกอบกิจกรรมเพื่อใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก
  2. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการโดยกลุ่ม เพื่อสนองการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย
- แนวทางปฏิบัติในการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (ทะเบียนข้อมูลวิสาหกิจชุมชน, 2548 : 5) ดังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 การรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

ที่มา : ดัดแปลงข้อมูลจากทะเบียนข้อมูลวิสาหกิจชุมชน, 2548 : 5

จะเห็นได้ว่า ในการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ไม่ใช่เรื่องยากเพียงแค่ทำถูกต้องตามขั้นตอน ซึ่งสิทธิประโยชน์สำหรับการได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนนั้น ทำให้กิจกรรมหรือธุรกิจชุมชน มีความน่าเชื่อถือและถูกต้องตามกฎหมาย

5. แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวคิดการออกแบบตราสินค้า และแนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การรู้จักวางแผนจัดตั้งขั้นตอนไม่ว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบตราสินค้า หรือแม้กระทั่งการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ย่อมทำให้ผลงานที่ออกมานั้นมีคุณภาพในระดับหนึ่ง ซึ่งการออกแบบดังกล่าวมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

5.1 แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ทั้งศาสตร์ของศิลปะ ในการทำให้เกิดรูปร่างของผลิตภัณฑ์ โดยอาจเป็นผลงานที่ถูกดัดแปลงขึ้น หรือพัฒนาจากของเดิม ให้มีความหลากหลาย แต่การออกแบบนั้นต้องมีจรรยาบรรณไม่ละเมิดผลงานของผู้อื่น

ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน (จิรพรรณ เลี้ยงโรคาพาธ, ม.ป.ป.: 3) คือ

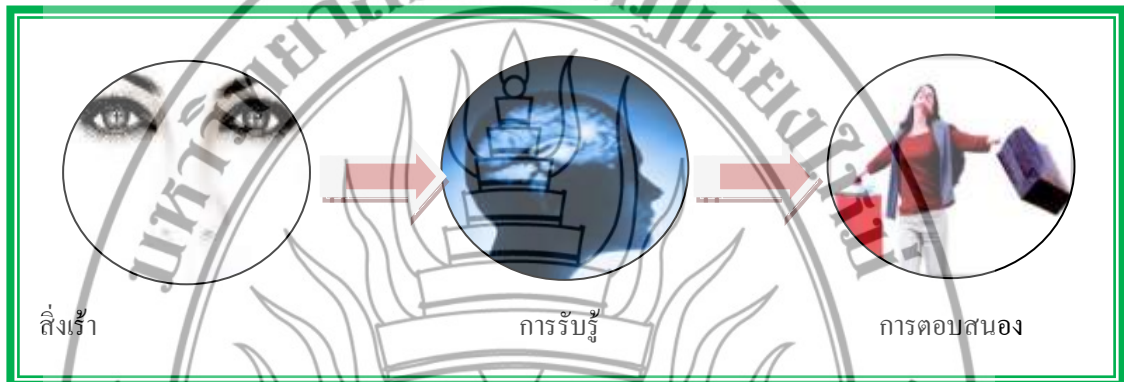
1. การสร้างความคิดใหม่
2. การคัดเลือกความคิด
3. การทดสอบความคิด
4. การวางกลยุทธ์ทางการตลาด
5. การวิเคราะห์ธุรกิจ
6. การพัฒนาผลิตภัณฑ์
7. การทดสอบตลาด
8. การนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด

การรับรู้ของกลุ่มผู้บริโภค มีผลต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ ดังนี้

ประνομ สโรชมาน (อ้างถึงใน จิราวรรณ เอี่ยมชวลีเลิศ, 2552 : 42) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการของการที่เราสัมผัสได้ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หมายถึง การแปลหรือตีความหมายการรับรู้ ความรู้สึกที่ได้ออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายหรือที่เรารู้จัก ที่เราเข้าใจ

สุรางค์ จันท์ธรม (อ้างถึงใน จิราวรรณ เอี่ยมชวลีเลิศ, 2552 : 43) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

- 1) การรับรู้ คือ การจัดระบบการรวบรวมและตีความหมายจากการสัมผัส
- 2) การรับรู้ คือ กระบวนการที่สิ่งมีชีวิตรับเอาเรื่องราวต่าง ๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส เป็นสื่อกลาง
- 3) การรับรู้ คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองสิ่งเร้า ดังภาพที่ 2.10

ภาพที่ 2.10 ภาพประกอบแสดงกระบวนการรับรู้

ที่มา : ดัดแปลงข้อมูลจากจิรวรรณ เอี่ยมชวลิต, 2552 : 43

ดังนั้นการรับรู้ เป็นกระบวนการในการตอบสนองความต้องการต่อสิ่งเร้า โดยใช้ความรู้สึก ความรู้และประสบการณ์ในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการออกแบบสินค้าและตราสินค้า

5.2 แนวคิดการออกแบบตราสินค้า

Schultz and Schultz (อ้างถึงในธีรพันธ์ โล่ทองคำ, 2550 : 17) ได้กล่าวว่า ตราสินค้า คือ ชื่อ เครื่องหมายทางการค้าเพื่อทำให้สินค้านั้นมีความแตกต่างจากคู่แข่งซึ่งทำให้ลูกค้ายินยอม ในคุณค่าและคุณสมบัติของสินค้าที่ระบุไว้ ซึ่งประโยชน์ของตราสินค้าคือ

1. การป้องกันด้านกฎหมายตราสินค้าที่มีลักษณะผูกขาดและไม่ให้ผู้อื่นสามารถนำไปลอกเลียนแบบได้
2. ช่วยสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้า ในด้านอารมณ์ ความพึงพอใจของลูกค้า ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ในการออกแบบตราสินค้าต้องมีองค์ประกอบ 5 อย่างในการสร้างคุณค่าตราสินค้า คือ

1. การรู้จักชื่อตราสินค้าของลูกค้าเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้า
2. คุณภาพที่ถูกรับรู้ การรักษาคุณภาพทำให้ตราสินค้าที่ถูกรับรู้มีอิทธิพลต่อผู้บริโภค และจะเกิดการภักดีต่อสินค้าตามมา
3. ความเชื่อมโยงกับตราสินค้าเข้ากับกลุ่มเป้าหมาย

4. ความรักดีต่อตราสินค้า

5. สินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า

การออกแบบพัฒนาตราสินค้าทำได้ 3 วิธี คือ

1. การปรับตำแหน่งของตราสินค้าให้ทันสมัยขึ้น
2. การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของตราสินค้า
3. การนำตราสินค้าเข้าสู่ตลาดใหม่

จากข้อมูลข้างต้นจะแสดงให้เห็นได้ว่าการทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจและมีส่วนร่วม และมีความผูกพันกับตราสินค้าจะทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการซื้อสินค้า และสามารถตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น

5.3 แนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การบรรจุภัณฑ์ (งามทิพย์ อ่างใน สุนิษฐ์ วรรณโณม, 2546 : 7-8) คือ กระบวนการและขั้นตอนที่ใช้ในการผลิตภาชนะบรรจุ เพื่อนำผลิตภัณฑ์ไปถึงยังผู้บริโภคในสภาพที่สมบูรณ์ และเมื่อมีการแข่งขันกันทางการตลาดที่รุนแรงและมากขึ้น ทั้งสินค้าที่ไม่มี ความแตกต่าง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ ย่อมเป็นการสร้างสิ่งเร้าให้ผู้บริโภค จนทำให้เกิดการทดลองสินค้าหรือเกิดการซื้อซ้ำ

หลักในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คือ การศึกษาข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องรู้และศึกษาข้อมูลของผลิตภัณฑ์เบื้องต้นให้เข้าใจ
2. ข้อมูลด้านการผลิต
3. ข้อมูลกระบวนการในการบรรจุ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์
4. หลังจากนั้นจึงเลือกวัสดุ ออกแบบโครงสร้าง และสร้างต้นแบบ ทดสอบความคงทนบรรจุภัณฑ์

องค์ประกอบในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ มีดังนี้

1. ภาพประกอบ ไม่นิยมภาพของสินค้าโดยตรง
2. สี ต้องมีความเหมาะสม
3. รูปทรง ต้องสามารถเสริมภาพลักษณ์ของสินค้าได้
4. ข้อความบนบรรจุภัณฑ์และฉลาก ต้องสื่อความหมายยังผู้ซื้อโดยตรง

จะเห็นได้ว่าการออกแบบบรรจุภัณฑ์มีความสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปจากการออกแบบตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ ดังนั้นผู้ออกแบบต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

6. แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT Analysis นับว่าเป็นกระบวนการวิเคราะห์สภาพภายนอกและภายในขององค์กรหรือหน่วยงาน (มณเฑียร โรหิตเสถียร, 2549 :7-8) โดยจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อค้นหาโอกาสใหม่ ๆ ทางการตลาด โดยวิเคราะห์ใน 4 ด้าน จากประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา 6 ประเด็นคือ ผลผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ การวิจัยพัฒนา การผลิต การตลาด และการวางแผนทางกลยุทธ์

การวิเคราะห์ SWOT Analysis มาจากการวิเคราะห์ 4 ด้าน คือ

- 1) จุดแข็ง โดยให้องค์กรประเมินจุดแข็งของตนเอง โดยพิจารณาจากความสำเร็จขององค์กร
- 2) จุดอ่อนขององค์กร โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความล้มเหลวขององค์กร หรือส่วนนั้น ๆ ในมิติต่าง ๆ

3) โอกาสที่องค์กรได้เปรียบคู่แข่งจากปัจจัยภายนอก

4) อุปสรรคจากภายนอกที่ขัดขวางการพัฒนาขององค์กร

นอกจากนี้ยังสามารถนำ การวิเคราะห์ SWOT Analysis มาประยุกต์ใช้ร่วมกับกลยุทธ์ตลาดในด้านต่าง ๆ โดยนำการวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นพื้นฐาน ในการหาข้อมูล

7. แนวคิดด้านโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2549

7.1 แนวคิดด้านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

จากปรัชญาของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้ตั้งแนวคิดไว้ที่ว่า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นคู่สากล
- 2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์
- 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์

ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย

การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อ ยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

วัตถุประสงค์ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน
- 2) สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น
- 3) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 5) ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

7.2 แนวทางคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2549

การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย เป็นแนวคิดของคณะกรรมการ อำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) ที่ต้องการส่งเสริม และสนับสนุน ให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสามารถส่งออกได้ ในแนวทาง การเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ระดับภูมิภาค ดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 - 2547 ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ก่อให้เกิดรายได้ในท้องถิ่น รวมทั้งเกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างแพร่หลาย ดังนั้น ในปี 2549 กอ.นตผ จึงได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับภูมิภาค ดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยในปี 2549 เน้นคุณภาพ และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานที่กำหนดเป็นสำคัญ

คุณสมบัติของผู้ผลิต และผู้ประกอบการที่สามารถส่งผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรร สามารถจำแนก ได้ดังนี้

- 1) เป็นผู้ผลิตและผู้ประกอบการ ที่มีชื่ออยู่ในการสำรวจ และการลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ปี พ.ศ.2549 ของจังหวัด และกรุงเทพมหานคร
- 2) ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเข้าคัดสรร นับเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้แจ้งไว้ใน การสำรวจ และลงทะเบียน ผู้ผลิตและผู้ประกอบการสินค้า OTOP ปี พ.ศ.2549

3) ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเข้าคัดสรร ต้องผ่านการรับรองมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด และหากผลิตภัณฑ์ใดไม่มีข้อกำหนดของกฎหมายระบุไว้ ต้องผ่านการรับรองมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเช่น อย. มพข. มอก. ฮาลาล คิว GAP GMP HACCP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ทั้งนี้ กรณีที่ผู้ประกอบการได้ยื่นเรื่องขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ไว้ก่อนการรับสมัคร สามารถสมัครเข้าคัดสรรได้ แต่จะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนภายในเดือนกันยายน 2549 จึงจะได้รับการพิจารณาให้ล่าคะแนนในระดับประเทศ

ภาพที่ 2.11 ตราสัญลักษณ์หน่วยงานที่รับรองมาตรฐานสินค้า
ที่มา : รวบรวมภาพโดยอัญชลี โสมติ

ผู้ผลิตและผู้ประกอบการสินค้า OTOP สามารถส่งผลิตภัณฑ์ ที่ได้แจ้งไว้ในการสำรวจ และลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ปี พ.ศ.2549 ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่ผ่านการรับรองมาตรฐานที่กำหนดไว้ ส่งสมัครเข้าคัดสรรได้รายละเยียด 1 ผลิตภัณฑ์หลัก 1 ชุด

ผลิตภัณฑ์ที่คัดสรร ได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์ ตามนิยามความหมายที่ระบุต่อไปนี้

1) ประเภทอาหาร หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตร และอาหารแปรรูป ซึ่งได้รับมาตรฐาน อย. GAP GMP HACCP Qmark มพข. มอก. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ฮาลาล และยังมีบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายทั่วไป ประกอบด้วย ผลผลิตทางการเกษตรที่บริโภค เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น ผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบและผ่านกระบวนการแปรรูปเบื้องต้น เช่น ข้าวสาร เนื้อสัตว์สด อาหารประมงสด อาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูป และ สำเร็จรูป

2) ประเภทเครื่องดื่ม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ สุราแช่ สุรากลั่น เช่น สาโท ไวน์ เหล้าขาว 35-40 ดีกรี เป็นต้น และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์

ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม ประเภทพร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์ประเภทขงละลาย และผลิตภัณฑ์ประเภทขง เช่น น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร ขิงผงสำเร็จรูป มะตูมผง ชาใบหม่อน ชาจีน เป็นต้น

3) ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผ้าทอ และผ้าถักที่ได้จากเส้นใยธรรมชาติ เส้นใยสังเคราะห์ ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้า เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย จากวัสดุทุกประเภทได้แก่

3.1 ผ้า หมายถึง ผลิตภัณฑ์ผ้าผืนทำจากเส้นใย เส้นด้าย นำมาทอถักเป็นผืนมีลวดลาย เกิดจากโครงสร้างการทอหรือถักสำเร็จบนผืนผ้า ทำด้วยมือ หรือเครื่องจักร รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าเป็นหลักและมีวัสดุอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบผสม

3.2 เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประดับตกแต่งร่างกาย จากวัสดุทุก ๆ ประเภทเพื่อประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม

4)

5) ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ไว้ใช้หรือตกแต่งประดับในบ้าน สถานที่ต่าง ๆ เครื่องใช้สอย หรือเครื่องเรือน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอย ตกแต่งหรือให้เป็นของขวัญ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ หรือประดับตกแต่งร่างกาย และสินค้านั้นจะต้องไม่ถูกผลิตโดยเครื่องจักรอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในลักษณะโรงงานที่ใช้เครื่องจักรเป็นหลัก ใช้แรงงานคนเสริม โดยไม่ใช่ฝีมือการผลิตของคน ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก แบ่งออกเป็น 7 ประเภทได้แก่

4.1 ไม้ หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่ทำจากไม้ เป็นหลัก เช่น ไม้แกะสลัก เฟอร์นิเจอร์ กล่องไม้ เป็นต้น

4.2 จักสาน ถักสาน หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่เป็นเส้นใยธรรมชาติ หรือวัสดุสังเคราะห์ใด ๆ เช่น พลาสติก นำมาจักสาน หรือถักสาน ถักทอเป็นรูปร่าง เช่น ตะกร้า กระชูดสาน เลื่อกก ที่รองจานจากเลื่อกก ที่ใส่ของจากพลาสติกสาน เป็นต้น

4.3 ดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา หมายถึง ดอกไม้ ต้นไม้ กิ่งกล้วยไม้ ผลไม้ที่ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ แต่ทำจากวัสดุต่าง ๆ เพื่อเลียนแบบธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่ทำจากกระดาษสาเป็นหลัก เช่น ถูกระดาษสา กล่องกระดาษสา ต้นไม้ประดิษฐ์ ผลไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

4.4 โลหะ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่งของที่ระลึกที่ทำจากโลหะต่าง ๆ เช่น เงิน ทองเหลือง ดีบุก สแตนเลส ทอง สังกะสี เป็นต้น เป็นส่วนประกอบหลัก เช่น

ซ็อนส้อม มีด ผลิตภัณฑ์ภาชนะที่ใช้โลหะ ภาชนะทำจากสแตนเลสทูป และทองเหลืองชุบฟิวเตอร์ บรอนซ์ แกะสลักที่ใช้ตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

4.5 เซรามิก เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการนำวัสดุประเภทดิน สินแร่ ไปขึ้นรูป และยังนำไปเผาด้วยความร้อนสูง เพื่อเป็นภาชนะของใช้ของตกแต่งของที่ระลึก เช่น เบลูจรงค์ ถ้วยชาม ภาชนะกระเบื้อง เซรามิก โอ่ง อ่าง กระจกต่าง ๆ เป็นต้น

4.6 เกละสิ่งทอ หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึกที่มีวัสดุทำจากผ้า และมีการตัดเย็บ เช่น ชุดเครื่องนอน พรหมเช็ดเท้า ผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น

4.7 และอื่น ๆ ได้แก่ ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้วัสดุอื่นใด นอกเหนือจาก ข้อ 1- 6 เช่น ทำจากพลาสติก เรซิน แก้ว เทียน รูปวาด เปเปอร์มาเช่ กระจก ซิเมนต์ เป็นต้น

ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร หรือมีสมุนไพร เป็นส่วนประกอบอ้างอิงประโยชน์และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้แก่ ยาจากสมุนไพร เครื่องสำอางสมุนไพร วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน เช่น น้ำยาล้างจานสมุนไพร สมุนไพรไล่หรือกำจัดแมลง และรวมถึงผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ใช้ทางการเกษตร ทั้งนี้ ในกรณีที่มีปัญหาการจัดประเภทผลิตภัณฑ์ให้พิจารณาจัดประเภทผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ หรือคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอย และเจตนาารมณ์ของผู้สมัครเป็นหลัก

การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ.2549 จะดำเนินการ คัดสรรในระดับประเทศเท่านั้น โดยใช้หลักเกณฑ์เฉพาะแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์ กำหนดคะแนนรวมไว้ 100 คะแนน ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ด้าน คือ หลักเกณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์ และความเข้มแข็งของชุมชนหลักเกณฑ์ด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด และหลักเกณฑ์ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ซึ่งจะนำมากำหนดกรอบในการจัดระดับผลิตภัณฑ์ออกเป็น 5 ระดับตามค่าคะแนนดังนี้

1) ระดับ 5 ดาว ★★★★★ (ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป) เป็นสินค้ามีคุณภาพ หรือมีศักยภาพในการส่งออก

2) ระดับ 4 ดาว ★★★★★ (ได้คะแนนระหว่าง 80 - 89 คะแนน) เป็นสินค้าที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับระดับประเทศ และสามารถพัฒนาสู่สากลได้

3) ระดับ 3 ดาว ★★ ★ (ได้คะแนนระหว่าง 70 - 79 คะแนน) เป็นสินค้าที่มีคุณภาพระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาวได้

4) ระดับ 2 ดาว ★★ (ได้คะแนนอยู่ระหว่าง 50 - 69 คะแนน) เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว มีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ

5) ระดับ 1 ดาว ★ (ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน) เป็นสินค้าที่ไม่สามารถจะพัฒนาสู่ระดับ 2 ดาวได้ เนื่องจากมีจุดอ่อนมาก และยากต่อการพัฒนา

8. การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้จัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้น โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี วงเงินประมาณ 112,475,000 บาท (หนึ่งร้อยสิบสองล้านสี่แสนเจ็ดหมื่นห้าพันบาท) เพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือระดับพื้นที่บ้านที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ในขณะเดียวกันรัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อผลิตจำหน่ายสู่ตลาดผู้บริโภค

ดังนั้นโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สมอ. จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องและสนับสนุนในด้านมาตรฐานและการรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภคซึ่งเป็นแนวทางหนึ่ง que เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดผู้บริโภคทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

1. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรอง และแสดงเครื่องหมายการรับรอง
2. เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ
3. เพื่อเน้นให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน อีกทั้งสนับสนุนนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ในโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

แนวทางการดำเนินงานโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ของ สมอ. คือ

1. การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สมอ. จะกำหนดมาตรฐาน โดยมีข้อกำหนดที่เหมาะสมกับสภาพของผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีแนวทางปฏิบัติไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้ผลิตเข้าถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้ง่ายและดำเนินถึงระยะเวลาในการกำหนดมาตรฐาน โดยใช้ข้อมูลจากประชุมสัมมนาเพื่อจัดทำมาตรฐาน โดย สมอ. หรือจัดจ้างกลุ่มนักวิชาการ และให้ผ่านการประชาพิจารณ์จากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อนประกาศใช้

2. การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน สมอ. จะให้การรับรองและการตรวจติดตามผล เพื่อสนับสนุนผู้ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภค โดยการเก็บตัวอย่างทดสอบ และค่าใช้จ่ายในการทดสอบตัวอย่างทางโครงการฯ จะให้การสนับสนุน สมอ.

จะกำหนดรูปแบบเครื่องหมายรับรองและจะประชาสัมพันธ์เผยแพร่ เพื่อให้ผู้บริโภคทราบและยอมรับอย่างทั่วถึง

3. ด้านพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน ในกรณีที่มีผู้ผลิตบางรายมีปัญหาในการทำผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนด สมอ.จะส่งผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเข้าไปให้ความรู้เบื้องต้น โดยการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ ณ ตำบลสถานที่ผลิต จนมีขีดความสามารถขอรับการรับรองได้

4. ด้านส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ สมอ. จะสร้างการรับรู้เพื่อให้รู้จักและเกิดความตระหนักตื่นตัว โดยเปิดตัวและแนะนำโครงการผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ สร้างแรงจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อมกล่าวคือ จัดประชุมผู้นำ ชุมชนหมู่บ้าน ที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชน และเผยแพร่โครงการให้ทราบด้วยวิธีการต่าง ๆ เน้นใช้สื่อในท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น สปอตโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ ฯลฯ ตอกย้ำความสำเร็จของผู้ได้รับการรับรองและยกย่องเชิดชู เพื่อเป็นแบบอย่างความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทย และให้ผู้ผลิตเกิดภาพพจน์ที่ดีว่าเป็นสินค้าคุณภาพเทียบสินค้าแบรนด์เนมทั้งหลาย

หลักเกณฑ์ เงื่อนไขการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ

1. ขอบข่าย เอกสารนี้กำหนดนิยาม คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอ การรับรอง การตรวจติดตาม ผลการยกเลิกการรับรอง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. นิยาม ความหมายของคำที่ใช้ในเอกสารนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง การให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้ผลิตในชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมหนึ่งทั้งที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการหรือที่ไม่มีจดทะเบียนเป็นการรวมกลุ่มเองโดยธรรมชาติ หรือชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากจังหวัด และ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ประกาศกำหนดไว้แล้ว

2.2 ผู้ยื่นคำขอ หมายถึง ผู้ผลิตที่อยู่ในชุมชน และ/หรือจากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนาจการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

2.3 ผู้ได้รับการรับรอง หมายถึง ผู้ยื่นคำขอที่ผ่านการตรวจประเมินแล้ว และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอ ซึ่งผู้ยื่นคำขอต้องมีคุณสมบัติในข้อหนึ่งข้อใด ดังต่อไปนี้

3.1 เป็นผู้ผลิตในชุมชนและ/หรือจาก โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนาจการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.)

3.2 เป็นกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มอื่น ๆ ตามกฎหมาย วิชาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาชีพกัวหน้า กลุ่มธรรมชาติ เป็นต้น

4. การรับรอง

4.1 การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วยการดำเนินการดังนี้

4.1.1 ตรวจสอบสถานที่ผลิตและเก็บตัวอย่างจากสถานที่ผลิตส่งตรวจสอบ เพื่อพิจารณาออกใบรับรอง

4.1.2 ตรวจสอบติดตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรอง โดยสุ่มซื้อ ตัวอย่างที่ได้รับการรับรองจากสถานที่จำหน่ายหรือสถานที่ผลิตเพื่อตรวจสอบ

4.2 การขอรับรอง ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค พร้อมหลักฐานและเอกสาร ต่าง ๆ ตามแบบที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนด

4.3 เมื่อได้รับคำขอตามข้อ 4.2 แล้ว สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค จะนัดหมายการตรวจสอบที่ ผลิต เก็บตัวอย่างส่งทดสอบ หรือทดสอบ ณ สถานที่ผลิต

4.4 ประเมินผลการตรวจสอบ ว่าเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้ หรือไม่

4.5 ใบรับรองผลิตภัณฑ์ มีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ระบุในใบรับรอง

4.6 การขอต่ออายุใบรับรองหรือการออกใบรับรองฉบับใหม่ เมื่อใบรับรองฉบับเก่า สิ้นอายุ ให้ดำเนินการตามข้อ 4.2 ถึง 4.4

4.7 กรณีที่มีการย้ายสถานที่ผลิต หากเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม และสมุนไพร ที่ไม่ใช่อาหาร ซึ่งกำหนดให้ตรวจสอบลักษณะ ให้ดำเนินการตรวจสอบสถานที่ผลิต เก็บตัวอย่าง ส่งทดสอบ และประเมินผลการตรวจสอบว่าเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้ หรือไม่ และหากเป็นผลิตภัณฑ์ผ้า เครื่องแต่งกาย ของใช้ ของตกแต่งและของที่ระลึก ให้ดำเนินการตรวจสอบ สถานที่ผลิต โดยไม่ต้องเก็บตัวอย่างส่งทดสอบ

4.8 คำขอที่อยู่ระหว่างการพิจารณา กรณีที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ มีผลบังคับ ใช้ให้ประเมินผลตรวจสอบตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ กรณีที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ใหม่ มีเกณฑ์หรือข้อกำหนดเพิ่มเติม หรือการแก้ไขข้อกำหนดที่มีผลกระทบต่อคุณสมบัติ ของผลิตภัณฑ์ ให้ทำการเก็บตัวอย่าง เพื่อตรวจประเมินตามรายการต่าง ๆ ตามเกณฑ์ หรือ ข้อกำหนดที่เพิ่มเติมขึ้น

5. เงื่อนไขและการตรวจติดตาม

5.1 ผู้ได้รับการรับรองต้องรักษาไว้ ซึ่งคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนดไว้ ตลอดระยะเวลาที่ได้รับการรับรอง

5.2 การประเมินผลการตรวจสอบตัวอย่างที่สุ่มซื้อ เพื่อตรวจติดตามผลต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนด

5.3 การตรวจติดตามผลทำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

6. การยกเลิกการรับรอง ทางสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะยกเลิกใบรับรอง กรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

6.1 ผลิตภัณฑ์ที่ผลการตรวจสอบไม่เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 2 ครั้งติดต่อกัน

6.2 ผู้ได้รับการรับรองขอยกเลิกใบรับรอง

6.3 เมื่อใบรับรองครบอายุ 3 ปี นับจากวันที่ได้รับการรับรอง

6.4 มีการประกาศแก้ไขหรือยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้ตามมาตรฐานเดิม ให้ใช้ใบรับรองเดิมต่อไปตามมาตรฐานเดิมภายในระยะเวลา 1 ปี กรณีที่มีผู้ได้รับการรับรองนับตั้งแต่วันที่มาตรฐานใหม่มีผลบังคับใช้

6.5 กรณีมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนด เช่น การอวดอ้างเกินความเป็นจริง โฆษณาการได้รับการรับรองครอบคลุมรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการรับรอง

7. อื่น ๆ

7.1 ในกรณีที่ยกเลิกใบรับรอง ผู้ได้รับการรับรองต้องยุติการใช้สิ่งพิมพ์ สื่อโฆษณาที่มีการอ้างอิงถึงการได้รับการรับรองทั้งหมด

7.2 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ไม่รับผิดชอบในการกระทำใด ๆ ของผู้ได้รับการรับรองที่ได้กระทำไปโดยไม่สุจริต หรือไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

9. แนวทางการวิเคราะห์ทางด้านการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน

ในการวิเคราะห์ด้านการจัดการการตลาดในธุรกิจชุมชนจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ในอดีตการศึกษากลยุทธ์แบบ 4P's ถือเป็นกลยุทธ์พื้นฐาน ที่นำมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ แต่ในปัจจุบันต้องมีการนำกลยุทธ์หลากหลายรูปแบบ เพื่อสามารถผลักดันธุรกิจ ซึ่งกลยุทธ์แต่ละอย่างย่อมมีความสำคัญไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เลือกใช้ว่ามีความถนัดในกลยุทธ์อะไร

กลยุทธ์ที่น่าสนใจที่หยิบยกมาเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการเริ่มศึกษาและทำความเข้าใจก่อนศึกษาในกลยุทธ์ที่ซับซ้อนขึ้นคือ CRM (Customer Relation Management) ดังนี้

กลยุทธ์ CRM (Customer Relation Management) (เกษม พิพัฒน์เสวีธรรม,ม.ป.ป. : 1) คือ กิจกรรมทางการตลาดที่สานสัมพันธ์กับลูกค้าเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจ

หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า มีดังนี้

1. การกำหนดลูกค้าเป้าหมาย (หลัก 80 : 20)
2. การเรียนรู้ความพอใจของลูกค้าเป้าหมาย
3. การตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ
4. การมีส่วนร่วมของลูกค้า

นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นเครื่องมือการวัดความพึงพอใจของลูกค้า ได้แก่

1. คำติชม เสนอแนะของลูกค้า
2. การสำรวจความพึงพอใจ
3. การวิเคราะห์ลูกค้าที่ซื้อซ้ำ
4. การวิเคราะห์ลูกค้าที่สูญเสีย

สูตรที่ใช้ในการประเมินผลสำเร็จตาม กลยุทธ์ CRM คือ

$$\text{อัตราการสูญเสียลูกค้า} = \frac{\text{จำนวนลูกค้าที่หายไปเมื่อสิ้นปี}}{\text{จำนวนลูกค้าที่มีทั้งหมดเมื่อสิ้นปี}}$$

$$\text{อัตราการกลับมาเป็นลูกค้าอีกครั้ง} = \frac{\text{จำนวนลูกค้าที่กลับมาซื้อซ้ำในระยะเวลาหนึ่ง}}{\text{จำนวนลูกค้าที่มีอยู่ทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง}}$$

เหตุที่เลือกกลยุทธ์ CRM มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน เพราะ หลักการสำคัญของกลยุทธ์ CRM คือ การสร้างคุณค่าเพิ่มในกับลูกค้า ทั้งการรักษาลูกค้าปัจจุบัน การหาลูกค้าใหม่ และดึงลูกค้าเก่า ด้วยการลดกระบวนการทำงานของลูกค้าในการซื้อสินค้าของบริษัทด้วยระบบ “One Stop Service” การจัดจัดตั้ง Call Center เพื่อให้ข้อมูลสินค้าของบริษัทแก่ผู้สนใจทั่วไป และ การให้ผลประโยชน์แก่ลูกค้าปัจจุบันที่แนะนำลูกค้าใหม่ให้บริษัท จนทำให้ลูกค้าเก่ามีความเชื่อมั่นในบริษัทและกลับมาใช้สินค้าและบริการเหมือนเดิม

10. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานหัตถกรรมสาขาช่างหนัง

มนุษย์มีการฟอกหนังมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยชาวอียิปต์โบราณสามารถผลิตหนังสัตว์ที่ใช้งานได้อย่างคงทน โดยค้นพบหลักฐานนี้ได้อีก 3,000 ปีต่อมาในสภาพที่เกือบจะสมบูรณ์แบบ ส่วนหลักฐานของน้ำมันฟอกหนังได้ถูกพบในสุสานชาวอียิปต์ ในยุคต้นของชาวกรีกและโรมันก็มีการผลิตสารต่าง ๆ เพื่อการผลิตหนังสัตว์ขึ้นมาเช่นกันซึ่งบางศาสตร์ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันบรรพบุรุษส่วนมากทำลายหนังโดยใช้วิธีวางเปลือกไม้ใบไม้และผลไม้บนหนังสัตว์และใส่น้ำลงไปเพื่อการทำลาย กระบวนการนี้ใช้ระยะเวลาหลายเดือน และถ้าในกรณีที่หนังสัตว์มีความหนาอาจจะใช้เวลานานนับปี ในยุคต้นของเมื่อประมาณ 800 ปีก่อนคริสตกษัตริย์บรรพบุรุษได้ค้นพบสารส้มเกลือแร่และเริ่มใช้เป็นวัตถุดิบในการฟอกหนัง โดยชาวแอสซีเรียน ชาวบาบิโลเนียน ชาวกรีกและชาวสุเมเรียนใช้สารส้มเกลือแร่นี้เป็นส่วนสำคัญในการฟอกหนัง เพราะกระบวนการนี้ได้ผลเร็วกว่าวิธีแรกเป็นอย่างมากชาวอเมริกัน-อินเดียนโดยใช้หนังกวางทำรองเท้าสัตว์ เลื้อยคลานและเต็นท์

ต่อมาผู้ล่าอาณานิคมจึงนำกระบวนการนี้มาถนอมหนังสัตว์ เป็นที่นิยมแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา นาย Samuel Parker นักประดิษฐ์ชาวอเมริกัน ได้จดสิทธิบัตรเครื่องทำลายหนังสัตว์ ในปี 1890 เครื่องนี้สามารถให้ผู้ผลิตทำลายหนังได้ถึงสองคืนในเวลาเดียวกัน แทนที่จะทำการผลิตสองครั้ง และต่อมาในระยะเวลาอันสั้น เครื่องลอกหนังและเครื่องถนอมหนังก็ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้น

ในวงการอุตสาหกรรมยังไม่ตื่นตัวในการผลิตหนังสัตว์ออกมาสู่ตลาดมากนัก จนกระทั่งปี 1800 หนังสัตว์ฟอกจึงได้รับความนิยมเป็นวงกว้าง จึงทำให้ นาย Augustus Schultz เซลล์แมนขายเสื้อผ้าชาวอเมริกัน ได้ค้นพบวิธีการฟอกหนังที่เรียกว่า chrome-tanning ขึ้นในปี 1884 ซึ่งวิธีนี้มีความสมบูรณ์แบบเป็นอย่างมากจนกระทั่งอีก 10 ปีต่อมา นาย Martin Dennis ได้ทำการพัฒนาวิธีนี้ให้มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น โดยทำให้หนังสัตว์มีความยืดหยุ่นและทำการผลิตได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีความต้องการหนังสัตว์เพิ่มมากขึ้น ทีมนักวิจัยจึงได้ทำการพัฒนาเพื่อทำการผลิตหนังสังเคราะห์ขึ้นมาใช้งาน ซึ่งหนังสังเคราะห์มีคุณภาพใกล้เคียงกับหนังแท้ และมีการใช้ทั่วไปอย่างใดก็ตามหนังสังเคราะห์ก็ไม่เหมือนกับหนังแท้ซึ่งมีที่ระบายอากาศ ดังนั้น หนังจึงไม่สามารถระบายออกมาได้หนังสัตว์ที่ถูกค้นพบจากยุคอดีตมักอยู่ในสภาพดีเพราะมีคุณภาพ ในการทำที่เป็นมาตรฐาน

ถ้าหากลองสำรวจเครื่องใช้ไม้สอยใกล้ ๆ ตัวจะพบว่าเครื่องหนังก็มีบทบาทสำคัญที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเรา เป็นเครื่องประดับ ของใช้รวมทั้งเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ที่ใช้ในบ้านล้วนสร้างความภูมิใจให้กับผู้เป็นเจ้าของได้อย่างยิ่ง

ศิลปะการทำเครื่องหนังจากหลากหลายที่จึงมีเอกลักษณ์โดดเด่นมีรูปแบบเฉพาะตัว ลวดลาย และสีที่แตกต่างกันไป เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือก สำหรับผู้ที่ชอบผลิตภัณฑ์ เครื่องหนัง “หนังฟอกฝาด” คืออีกหนึ่งทางเลือก หนังฟอกฝาดซึ่งเป็นหนังที่ผ่านการฟอกแล้วแต่ยังไม่ย้อมสี มีลักษณะเฉพาะตัวสามารถนำมาดูนลาย ขึ้นรูปและย้อมสีได้ตามต้องการทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย สวยงาม ไม่แพ้ผลิตภัณฑ์หนังประเภทอื่น ๆ

ดวงใจ ลี้มสกุล และพิสมัย เลิศวัฒนะพงษ์ชัย (2542 : 13-16) ได้กล่าวว่า ตั้งแต่โบราณมา ชาวไทยยุคต้นเป็นผู้เริ่มรู้จักด้วยการสังเกต พบว่า หนังสัตว์ที่ตากค้างอยู่บนใบไม้ที่วางอยู่บนพื้นดิน มีสมบัติคงทน ไม่เน่าเปื่อยเหมือนหนังสัตว์ที่ทิ้งไว้เฉย ๆ ซึ่งต่อมาได้พิสูจน์พบว่า ใบไม้ที่มีสารเคมีชื่อแทนนิน (tannin) อยู่ การนำหนังสัตว์ไปแช่ไว้ในสารละลายแทนนินนั้น จะช่วยให้หนังมีคุณภาพไม่เน่าเปื่อย จึงเรียกวิธีการนี้ว่า แทนนิง (tanning) ตามชื่อสารเคมีที่ใช้ ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับคำว่า “การฟอกหนัง” ที่รู้จักกันโดยทั่วไป หนังที่ผ่านการฟอกแล้วเรียกว่า หนังฟอก หนังสัตว์ที่นำมาฟอกประมาณร้อยละ 90 เป็นหนังโคและหนังกระบือ นอกจากนั้นเป็นสัตว์ที่มีขนาดเล็กหรือสัตว์เลื้อยคลาน เช่น และ กระต่าย งู จระเข้ เป็นต้น หนังสัตว์ที่ชำแหละจากสัตว์ โดยวิธีธรรมชาติหรือโดยการใช้อุปกรณ์ และยังไม่ผ่านกรรมวิธีเก็บรักษาเรียกว่า หนังสด (green hide) ซึ่งจะประกอบด้วย น้ำประมาณร้อยละ 65 โปรตีนประมาณ ร้อยละ 30 ส่วนที่เหลือเป็นไขมัน คาร์โบไฮเดรต และเกลือแร่ ส่วนของหนังสดที่เป็นโปรตีนประมาณร้อยละ 30 สามารถแยกเป็นส่วนของหนังสัตว์ชั้นต่าง ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันได้ ดังภาพที่แสดง โครงสร้างที่ 2.12

ภาพที่ 2.12 โครงสร้างของหนังสัตว์

ที่มา : ดวงใจ ลี้มสกุล และพิสมัย เลิศวัฒนะพงษ์ชัย, 2542 : 14

จากภาพที่ 2.12 สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. หนังสั้นนอกเป็นหนังกำพวดซึ่งจะมีขนติดอยู่ที่เรียกว่า เอพิเดอร์มิส (epidermis) ส่วนประกอบทางเคมีที่สำคัญเป็นโปรตีนชนิดที่เรียกว่า เคราติน (keratin) โดยทั่วไปมีความหนาประมาณร้อยละ 0.5-2.0 ของความหนาของหนังสด ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของหนังสัตว์นั้น ๆ

2. หนังสั้นกลางหรือหนังแท้ เรียกว่า เดอร์มา (derma) หรือคอเรียม (corium) หนามาก ชั้นนี้เป็นชั้นที่มีเส้นใยโปรตีนสานกันอย่างหนาแน่น ส่วนบนของชั้นนี้มีต่อมเหงื่อ ชั้นนี้ จะมีความหนาประมาณร้อยละ 95-98 ของความหนาของหนังสดเป็นชั้นที่นำไปฟอกเพื่อใช้ทำ เครื่องหนังต่าง ๆ

3. หนังสั้นใน หมายถึง หนังสั้นล่างที่ติดกับเนื้อ (hypodermis) หนังสั้นนี้ประกอบด้วย ไขมันต่าง ๆ ซึ่งอยู่ระหว่างเนื้อกับหนังสดค่อนข้างบาง โดยเฉลี่ยมีความหนาประมาณร้อยละ 1-5 ของความหนาของหนังสัตว์เป็นชั้นที่ต้องกำจัดออก

วิธีเก็บรักษาหนังสัตว์ก่อนฟอก มีดังนี้

1. การรักษาโดยวิธีของการตากแห้ง (air drying) หรือเรียกว่าหนังตากแห้ง (dried hide) เหมาะสำหรับขนบทางไกล โดยทำความสะอาดหนังให้ปราศจากเลือดและสิ่งสกปรกแล้วนำไปจึง ตากให้แห้ง

2. การเก็บรักษาโดยวิธีอบน้ำยา (arsenated hide) หรือเรียกว่าหนังอบน้ำยา วิธีนี้เป็นวิธี หนึ่งของการตากแห้ง โดยใช้หนังจุ่มลงในน้ำยาเคมีหรือใช้พ่นเพื่อกันแมลงหรือสัตว์เลี้ยก่อน เช่น ยาฆ่าแมลง สารหนู แล้วจึงนำไปตากแห้ง

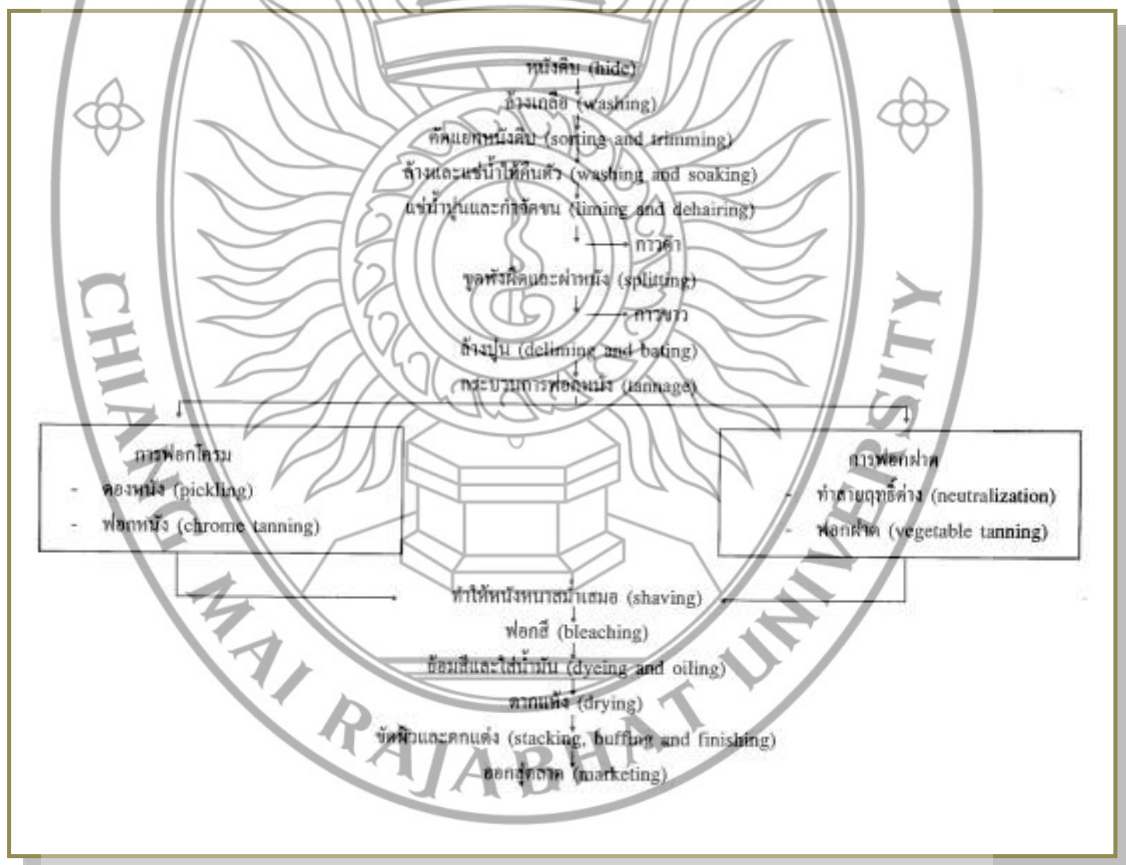
3. การเก็บรักษาโดยวิธีหมักเกลือ (Salt curing) เป็นการเก็บรักษาที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง เพราะสะดวกและประหยัดเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิธีการเก็บรักษาที่ได้หนังที่มีคุณภาพดีกว่าการเก็บ รักษาโดยวิธีอื่น เหลือที่ใช้ในการหมักก็มีความสำคัญ เกลือทะเลมีแบคทีเรียจำพวก halophilic bacteria ทำให้เกิดรอยด่างเช่นเดียวกับเกลือที่ไม่สะอาด เกลือที่ดีที่สุด คือ เกลือสินเธาว์ที่บริสุทธิ์ และควรมีเส้นผ่าศูนย์กลางของเม็ดเกลือไม่เกิด 3 มิลลิเมตร เพราะเกลือเม็ดโตจะดูดน้ำ ได้ดีกว่าเม็ดเล็ก ทำให้หนังมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น การทำหนังหมักเกลือทำได้ 3 วิธีคือ

3.1 หนังสั้นหมักเกลือ (wet salted hide) หรือหนังใส่เกลือขึ้นอาจ หมายถึง การเก็บรักษา โดยใช้เกลือเป็นสารกันเสีย ด้วยการนำหนังสดที่ทำความสะอาดแล้วปูบนแผงไม้ที่เตรียมไว้ สูงจากพื้นดินประมาณ 5-7 เซนติเมตร เอาส่วนที่เป็นหนังสั้นในขึ้นด้านบน โรยเกลือให้ทั่ว ใช้เกลือประมาณร้อยละ 30-40 ของน้ำหนักหนังสด แล้วพับส่วนริมของหนังเข้าเป็นขอบ เพื่อป้องกันเกลือหล่นหลุดจากแผ่นหนัง แล้วนำมาทับซ้อนให้เป็นกองสูงขึ้นไป ทิ้งไว้ 2-3 วัน นำมาตรวจสอบถ้าหนังมีกลิ่นเหม็นเน่า หรือขนหลุด แสดงว่าเกลือไม่พอให้เพิ่มเกลือเข้าไปอีก ทิ้งไว้ 5-7 วัน เก็บเข้าโกดังหรือห้องเย็นเพื่อรอฟอกต่อไป

3.2 หนังหมักเกลือตากแห้ง (Dry salted hide) หรือหนังเค็มตากแห้ง วิธีนี้ทำเหมือนหนังหมักเกลือที่เมื่อใส่เกลือจนซึมเข้าไปในเนื้อหนังดีแล้ว นำไปผึ่งให้แห้ง แต่วิธีนี้เหมาะกับประเทศที่มีภูมิอากาศแห้ง

3.3 หนังชาน้ำเกลือ (Brine cure) ต้องชุบไขมันออกจากหนังสดและล้างให้สะอาดแช่ในน้ำเกลือเข้มข้น ระยะเวลาแช่ขึ้นอยู่กับความหนาของหนังสัตว์ คือตั้งแต่ 12-48 ชั่วโมง นำหนังขึ้นจากบ่อโรยบนผิวหน้าของหนังชั้นในด้วยเกลือ ทับหรือกองเก็บไว้ให้ได้นานถึง 30 วันหรือมากกว่านั้น

หนังสดหรือหนังที่ผ่านกรรมวิธีการเก็บรักษาแล้วดังกล่าวข้างต้นจะเรียกรวมกันว่าหนังดิบ (Hide) ซึ่งหมายถึง หนังสัตว์ที่ยังไม่ผ่านกรรมวิธีการฟอกหนัง และจะถูกรวบรวมมาจำหน่ายให้แก่โรงฟอกหนัง แล้วเข้าสู่กรรมวิธีการผลิตหนังสำเร็จรูปต่อไป สามารถแสดงแผนภูมิกรรมวิธีการผลิตหนังสำเร็จรูป ดังแผนภูมิที่ 2.2

แผนภูมิที่ 2.2 กรรมวิธีการผลิตหนังสำเร็จรูป

ที่มา : ดวงใจ ลิ้มสกุล และพิสมัย เลิศวัฒนะพงษ์ชัย, 2542 : 15

แผนภูมิแสดงขั้นตอนต่าง ๆ ในการผลิตหนังสำเร็จรูป สามารถสรุปได้ดังนี้

การล้างเกลือ หนังดิบที่ผ่านการหมักเกลือมาก่อน จะต้องนำมาล้างเอาเกลือออกให้หมด

การคัดแยกหนัง เป็นการตรวจคุณภาพหนังดิบ แล้วคัดเอาส่วนที่เนาหรือหนังที่ด้อยคุณภาพออกไป สำหรับส่วนที่ไม่ต้องการเช่น หาง หู และชิ้นส่วนเล็ก ๆ อื่น ๆ จะถูกตัดออกคงเหลือไว้แต่ส่วนที่จะใช้ประโยชน์ได้เท่านั้น

การล้างและแช่น้ำให้คืนตัว ปกติหนังดิบที่ผ่านการหมักเกลือมาแล้วจะหดตัวแต่น้ำหนักมากขึ้น เนื่องจากคูดซึมเอาเกลือเข้าไปในชั้นหนัง ดังนั้นเมื่อผ่านการล้างเกลือและคัดแยกหนังแล้ว ต้องนำหนังไปแช่น้ำประมาณ 12-14 ชั่วโมง เพื่อให้หนังคืนตัวเป็นการล้างเอาสิ่งสกปรกต่าง ๆ เช่น พวกมูลสัตว์ ดิน ออกจากหนังดิบด้วย เพื่อประหยัดเวลา บางโรงงานใช้ใบพัดหมุนกวาดตลอดเวลา ซึ่งจะใช้เวลาไม่เกิน 12 ชั่วโมงอาจเติมโซเดียมเตตระซัลไฟด์ (Sodium tetrasulfide Na_2S_4) ลงไปด้วยเพื่อให้หนังคืนตัวได้เร็วขึ้น

การแช่น้ำปูนและการกำจัดขน การกำจัดขนโดยปกติแล้วจะใช้ปูนขาวประมาณร้อยละ 6 ของน้ำหนักหนังดิบ ซึ่งมีความเข้มข้นมากพอที่จะละลายเอาไขมัน โปรตีน และขนออกได้ บางครั้งอาจจะมีการผสมโซเดียมซัลไฟด์ (Sodium sulfide, Na_2S) หรือไดเมทิลลามีน (Dimethylamine, $(\text{CH}_3)_2\text{NH}$) ลงไปเพื่อช่วยเร่งปฏิกิริยาด้วย การแช่น้ำปูนนี้ถ้าแช่ในบ่อพักธรรมดาจะใช้เวลา 5-6 วัน หนังที่ได้จะเหมาะสำหรับนำไปฟอกเป็นหนังหนัก (heavy leather) แต่ถ้าแช่ใน ถังปั่น (drum) จะใช้เวลาเพียง 24 ชั่วโมง หนังที่ได้จะเหมาะสำหรับนำไปฟอกเป็นหนังเบา (light leather) โดย heavy leather ใช้ทำพื้นรองเท้า เข็มขัด light leather ใช้ทำรองเท้า เบาะ เก้าอี้ กระเป๋า ถือสตรี

การขูดหนังและผ่าหนัง หนังที่ผ่านการแช่น้ำปูนแล้วจะถูกนำไปขูดแยกเอาพังผืดออก อาจจะใช้คนหรือเครื่องจักรก็ได้ ส่วนที่เป็นหนังจะถูกแลเป็นแผ่นบาง ๆ ด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า Splitting machine ความหนาของของหนังที่แลออกมาจะขึ้นอยู่กับประเภทงานที่จะนำไปใช้ตามปกติจะสามารถผ่าแบ่งออกได้เป็น 4 ชั้นหนัง และอีก 2 ชั้นหนังพังผืด ในระหว่างผ่าหนังนี้อาจเติมสารส้มลงไปเพื่อช่วยให้เกิดความฝืด ทำให้ผ่าหนังได้สะดวกยิ่งขึ้น

การล้างน้ำปูน หนังที่ถูกแร่แล้วจะนำไปแช่ในสารละลายที่มีเกลือแอมโมเนียมฟอสเฟตหรือคลอไรด์ผสมกับเอนไซม์ที่เรียกว่า Bate เป็นเวลา 1-3 ชั่วโมง ปูนที่จับกับหนังจะทำปฏิกิริยากับสารเคมีจนหมดสภาพไป ส่วนสารอินทรีย์ที่เกิดจากการสลายตัวของเคราตินจะถูกกำจัดออกไปด้วยเอนไซม์ดังกล่าว นอกจากนั้นเอนไซม์ยังช่วยทำให้หนังจับสารฟอก (tanning agent) ในกระบวนการฟอกหนังได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

กระบวนการฟอกหนัง

กระบวนการฟอกหนังที่ใช้กันอยู่มี 2 วิธีคือ การฟอกโครม เหมาะสำหรับฟอกเป็นหนังเบา ด้วยการนำหนังที่ผ่านการล้างน้ำปูนแล้วไปปั่นในถังฟอก เติมกรดซัลฟิวริกเพื่อทำลายฤทธิ์ต่าง

ละลายไขมันและโปรตีนให้หมดไปใช้เวลาประมาณ 1/2-2 ชั่วโมง จากนั้นจึงนำไปแช่ในสารฟอกโครมหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าผงเจียว ซึ่งจะเป็นเกลือโครเมียม เช่น โครมิกซัลเฟต (Chromic sulfate) โซเดียมไดโครเมต (Sodium dichromate) โครเมียมจะเข้าทำปฏิกิริยากับหมู่คาร์บอกซิลของโปรตีน ใช้เวลาฟอกประมาณ 8-10 ชั่วโมง จากนั้นนำไปรีดน้ำออกให้แห้ง แล้วนำไปเข้าขั้นตอนการปรับปรุงผิวด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้งาน เช่น การขัดผิวให้เรียบ เพื่อให้หนังหนาสม่ำเสมอ ย้อมสีและใส่น้ำมันให้หนังนุ่มนำไปตากแดดให้แห้งหรืออบในเตา ซึ่งจะให้หนังที่มีคุณภาพดีกว่า เพราะสามารถควบคุมอุณหภูมิได้และประหยัดกว่า เมื่อหนังแห้งแล้วจะนำมาขัดผิวและตกแต่งสีอัดลายตามต้องการของตลาด เช่น ลายหนังช้าง ลายจระเข้ วัดขนาดและชั่งน้ำหนักก่อนนำออกจำหน่าย

การฟอกฟาด เหมาะสำหรับฟอกเป็นหนังหนัก หนังที่ผ่านการล้างน้ำปูนแล้วจะถูกนำมาทำลายฤทธิ์ด่างเสียก่อน แล้วจึงนำไปแช่ในบ่อฟอกฟาดที่มีสารฟอกฟาดคือ แทนนิน ซึ่งได้จากการสกัดจากต้นพืชต่าง ๆ เช่น เปลือกไม้ยูคาลิปตัส เปลือกต้นแควเดิล เปลือกการบูร สีเสียด หมาก และไม้โกงกาง แทนนินจะมีราคาสูงกว่าสารฟอกโครม ดังนั้น โรงงานฟอกหนังทั่วไปเมื่อใช้แล้วจะไม่ปล่อยทิ้งไปแต่จะคอยเติมสารฟอกฟาดลงไปเพื่อใช้ฟอกต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด แทนนินมีสมบัติเปลี่ยนหนังดิบให้เป็นหนังสำเร็จรูปได้ดี ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นช้ากว่าการฟอกโครม จะกินเวลา 1-2 สัปดาห์ ทำให้หนังมีน้ำหนักมากขึ้นอาจถึงร้อยละ 350 ของน้ำหนักเดิม แทนนินที่ถูกดูดเอาไว้จะไปอุดรูขนหนังดิบทำให้หนังแข็งตัวไม่บิดงอเสียรูป จึงเหมาะที่จะนำหนังที่ได้ไปใช้งานหนัก สารฟอกฟาดนอกจากสกัดได้จากพืชแล้ว อาจเกิดการสังเคราะห์ทางเคมีก็ได้เรียกว่า Syntan โดยเป็นผลจากการกลั่นตัวของสารซัลโฟเนตฟีโนล (Sulfonated phenol) กับสารฟอร์มัลดีไฮด์ (Formaldehyde) แทนนินที่สังเคราะห์ขึ้นได้นี้สามารถนำไปใช้ในการฟอกฟาดได้ดีเช่นเดียวกับสารฟอกฟาดตามธรรมชาติ

หนังที่ผ่านการฟอกฟาดแล้วจะถูกนำเข้าเครื่องปั่นเพื่อล้างเอาแทนนินที่เหลือออก จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงผิวเช่นเดียวกับหนังที่ผ่านการฟอกโครม เพื่อให้ได้คุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์การใช้งานก่อนนำออกจำหน่ายเป็นหนังสำเร็จรูป เพื่อใช้ในการทำผลิตภัณฑ์หนังต่าง ๆ ต่อไป

ผลพลอยได้ของโรงฟอกหนัง

ผลผลิตพลอยได้ของโรงฟอกหนังช่วยลดต้นทุนการผลิตให้แก่โรงงานได้ส่วนหนึ่ง มีดังนี้

1. กาวดำ เป็นฟางฝืดเนื้อติดมันได้ผิวหนัง ซึ่งจะถูกขูดออกหลังจากที่หนังดิบผ่านการแช่น้ำปูนและกำจัดขนแล้ว หนังชนิดนี้ใช้เป็นส่วนผสมของปุ๋ยอินทรีย์ ขายให้แก่โรงงานทำปุ๋ยในสภาพเปียกและตากแห้ง

2. กาวขาว เป็นหนังที่เหลือจากการผ่าหนังชั้นที่สอง แล้วโรงงานไม่นำไปฟอก แต่นำไปตากแห้งเป็นแผ่นเรียกว่ากาวขาว ขายให้ผู้ผลิตแคปซูลยา เยลลี่ หมากฝรั่ง หรือส่งออกต่างประเทศ

ปัญหาของอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

1. วัตถุดิบ

1.1 หนังดิบไม่เพียงพอ ซึ่งได้แก่ หนังโคและหนังกระบือ เนื่องจากอุตสาหกรรมหนังสัตว์ ขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้ความต้องการหนังสัตว์เพิ่มมากขึ้น และเกษตรกรใช้เครื่องจักรทำการเกษตรแทนโค-กระบือ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโค-กระบือมากขึ้น

1.2 หนังสัตว์ไม่มีคุณภาพเนื่องจากผู้ชำแหละมักจะสนใจแต่เนื้อที่ได้ จึงไม่ค่อยระวังคุณภาพของหนังทำให้หนังสัตว์มีตำหนิเช่น รอบจากการขีดข่วน รอบแมลงกัด ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เชิงพาณิชย์ที่เป็นฟาร์มมากขึ้น จะทำให้ได้หนังสัตว์ที่มีคุณภาพมีตำหนิน้อย

2. กระบวนการผลิต เนื่องจากต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มสูงขึ้น ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ และค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้นเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศในระยะยาว ผู้ประกอบการของไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต โดยเฉพาะการฟอกหนังเพื่อให้สามารถผลิตหนังสำเร็จรูปที่มีคุณภาพสูง และยังมีต้นทุนการผลิตใกล้เคียงกับประเทศคู่แข่ง เพื่อให้การส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องหนังของไทยสามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต

3. บุคลากร ประเทศไทยยังขาดแคลนช่างที่มีความชำนาญในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังจำนวนมาก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีหลักสูตรด้านการผลิตหนังสำเร็จรูป การเย็บหนัง และการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องหนังต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพแก่บุคลากรทางด้านนี้ ซึ่งจะมีผลทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบทันสมัย สวยงาม ตรงตามความต้องการของลูกค้า

4. ปัญหาสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมฟอกหนังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดน้ำเสีย เนื่องจากน้ำที่ปล่อยออกจากโรงงานจะประกอบด้วยจุลินทรีย์ มีกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและยังมีโลหะหนักของธาตุโครเมียมที่ใช้ในการฟอกโครมอีกด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการบำบัดก่อนที่จะปล่อยลงในที่สาธารณะ

สรุปได้ว่า กระบวนการผลิตหนังเป็นกระบวนการซึ่งต้องอาศัยความชำนาญในการทำอย่างมาก เพื่อให้ได้วัตถุดิบ หรือหนังที่มีคุณภาพและคงทน วัตถุดิบเหล่านี้เมื่อนำไปผลิตเป็นสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ก็จะกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและทนทาน อีกทั้งมีความสวยงามตรงกับความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง

อุตสาหกรรมเครื่องหนังของไทย

อุตสาหกรรมเครื่องหนังของไทยมีการพัฒนามานานกว่า 70 ปี โดยการพัฒนาจากการเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน เน้นการใช้แรงงานจำนวนมากในการผลิตมาเป็นการผลิตแบบโรงงาน อุตสาหกรรมที่มีการนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่มาใช้ ตลอดจนจะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอยู่เสมอ ซึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาฝีมือการตัดเย็บ และรูปแบบผลิตภัณฑ์จนสามารถพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญตัวหนึ่งของประเทศ

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องหนังของไทยส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก และขนาดกลาง กล่าวคือ มีการจ้างงานต่ำกว่า 200 คน มีกำลังการผลิตไม่มากนัก โดยเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก และขายในประเทศควบคู่กันไป ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังที่ผลิตได้ร้อยละ 80 ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศซึ่งส่วนใหญ่เป็นการผลิตของโรงงานขนาดใหญ่

การผลิตเครื่องหนังสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. การผลิตเครื่องหนังอยู่ภายใต้ใบอนุญาตของบริษัทแม่ที่ทำการผลิตเครื่องหนังในต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่มีเงินทุน เครื่องจักร และเทคโนโลยีในระดับสูง
2. การรับจ้างหรือรับช่วงผลิตตามใบสั่งซื้อของลูกค้าที่มีเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง หรือผู้ผลิตที่ผลิตตามใบอนุญาตในประเทศแรก โดยผลิตตามรูปแบบที่กำหนด
3. การผลิตภายใต้เครื่องหมายการค้าหรือตราชื่อของตนเอง

การผลิตเครื่องหนังในไทยส่วนใหญ่เป็นการผลิตในลักษณะที่ 2 คือ ผลิตให้บริษัทต่างชาติที่เข้ามาตั้งฐานการผลิตในประเทศไทยอย่างไรก็ตามลักษณะการผลิตปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนไป โดยบริษัทต่างชาติที่มีฐานการผลิตในประเทศเริ่มย้ายฐานการผลิตไปประเทศอื่นที่มีความได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิตเหนือกว่าไทยอย่าง จีน เวียดนาม และอินเดีย เนื่องจากมีแรงงานจำนวนมาก ได้รับค่าจ้างแรงงานต่ำและมีความพร้อมในเรื่องของวัตถุดิบมากกว่าประเทศไทย ในปัจจุบันทำให้ผู้ประกอบการไทย จึงปรับการผลิตจากเดิมที่เคยผลิตภายใต้ตราชื่อของต่างประเทศมาเป็นการผลิตภายใต้ตราชื่อของตนเองและให้ความสำคัญกับตลาดต่างประเทศมากขึ้นและมุ่งเน้นตลาดระดับกลางขึ้นไป ซึ่งมีความต้องการในตัวสินค้าที่มีคุณภาพสูง มีรูปแบบที่ทันสมัยแทนการผลิตแบบเดิมที่เป็นการผลิตปริมาณมาก เนื่องจากการแข่งขันในตลาดระดับกลางลงมา ความได้เปรียบเรื่องต้นทุนเป็นสิ่งสำคัญและเป็นการแข่งขันกันด้วยราคา ประกอบกับไทยได้สูญเสียความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงาน ซึ่งปรับตัวสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่สอดคล้องกับการพัฒนาฝีมือแรงงาน

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านฝีมือแรงงานที่มีคุณภาพ ในด้านการผลิต สถานการณ์ทางการเมืองที่สงบ บรรยากาศการลงทุนที่เอื้ออำนวยต่อนักลงทุนต่างชาติ ทำให้ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านศักยภาพการผลิตเหนือกว่าหลาย ๆ ประเทศ ในภูมิภาคที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าไทย ตัวอย่างเช่น อินโดนีเซีย เวียดนาม อินเดีย

เป็นต้น แต่ไทยมีความด้อยกว่าประเทศเหล่านี้ในด้านต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะค่าจ้างแรงงาน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีความได้เปรียบในการผลิตเครื่องหนังด้วยหนังสัตว์ประเภทแปลก ๆ (Exotic skin) เช่น หนังจระเข้ หนังงู หนังนกกกระจอกเทศ หนังปลากระเบน เป็นต้น ซึ่งเป็นสินค้าใหม่ในตลาดจากการผลิตด้วยหนังโค กระบือฟอก เป็นหลัก

เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตในอุตสาหกรรมเครื่องหนังส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ปรับให้ผลิตภัณฑ์มีความทันสมัยมากนัก เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี เนื่องจากต้องใช้ต้นทุนสูง ในขณะที่ผู้ประกอบการเหล่านี้มีเงินลงทุนและเงินหมุนเวียนค่อนข้างน้อยมาก อีกทั้งการลงทุนดังกล่าวยังมีความเสี่ยง จากการเปลี่ยนแปลงทิศทางความต้องการตลาด ผู้ประกอบการบางรายจึงลดต้นทุนด้วยการนำเข้าสินค้าจากจีนเพื่อมาจำหน่ายในประเทศแทนการผลิตสินค้าเอง เพราะสินค้าจากจีนมีราคาถูกกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศมาก โดยนำมาปรับแต่งเพิ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าและนำมาติดตราชื่อของไทย นอกจากนี้ ยังมีการหลบเลี่ยงภาษีด้วยการลักลอบนำเข้าตามชายแดนอีกด้วย

แม้ว่าไทยจะเคยเป็นฐานการผลิตของนักลงทุนต่างชาติ แต่เทคโนโลยีการผลิตที่ไทยได้รับการถ่ายทอดจากการเข้ามาลงทุนของต่างชาตินั้น ส่วนใหญ่เป็นด้าน Know-how ในการผลิต ซึ่งไม่สามารถสร้างศักยภาพการแข่งขันได้ ทั้งนี้ ต้องอาศัยการพัฒนาทางด้านการตลาดควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้ที่ผ่านมามีไทยไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญในเรื่องการตลาดมากนัก โดยเป็นการดูแลจัดการของนักลงทุนต่างชาติทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันไทยได้มีการวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนังมากขึ้น เป็นลำดับ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและรูปแบบให้ทันสมัยด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน และช่วยเหลือผู้ประกอบการด้านการออกแบบ ตัวอย่างเช่น มีการจัดให้ผู้ผลิตเครื่องหนังเพื่อทำการส่งออกพบกับผู้ผลิตของส่วนหนังฟอกในประเทศ ได้มีการมุ่งเน้นการพัฒนาแบบของหนังฟอก หนังดิบซึ่งเป็นวัตถุดิบขั้นพื้นฐานของส่วนหนังฟอก โดยรัฐได้จัดจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านการฟอกหนังชาวต่างประเทศ เพื่อให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมฟอกหนังได้พัฒนาและเรียนรู้ทักษะและเทคนิคการฟอกหนังที่มีคุณภาพสูงและมีรูปแบบตามสมัยที่นิยมรวมทั้งได้มีการปรับวัสดุที่ใช้ในการผลิตจากเดิมที่ใช้วัสดุสังเคราะห์มาเป็นหนังคุณภาพสูง และหนังสัตว์จำพวก Exotic skin อย่างเช่น หนังจระเข้ หรือหนังปลากระเบน และหนังนกกกระจอกเทศ เป็นต้น

ขั้นตอนการผลิตของอุตสาหกรรมเครื่องหนังการผลิตของอุตสาหกรรมเครื่องหนังแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ขั้นตอนเตรียมงาน เป็นการเตรียมหนังตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังเช่น การลอกแบบ การถ่ายแบบ การเย็บ เป็นต้น เพื่อนำหนังที่ได้ตัดตามแบบและเย็บเรียบร้อยแล้ว ไปผลิตเป็นเครื่องหนังประเภท

ต่าง ๆ ตามขั้นตอนต่อไป โดยหนังที่ได้จากขั้นตอนนี้เรียกว่า หนังหน้า หรือคางหนังแผ่นนี้เรียกว่า ช่างหนังหน้า

2. ขั้นตอนประกอบชิ้นส่วนต่าง ๆ เป็นการนำหนังหน้าที่ได้จากขั้นตอนแรกมาประกอบเข้ากับ อุปกรณ์หรือวัสดุอื่น ๆ ให้เป็นรูปร่าง หรือรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ

3. ขั้นตอนตรวจสอบและตกแต่ง เป็นการนำส่วนประกอบที่ได้จากขั้นตอนที่สองมาตรวจสอบ ความเรียบร้อย และตกแต่งเพิ่มเติมให้สวยงามตามแบบที่ต้องการหรือที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหนังในประเทศมีกระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนามาจากอุตสาหกรรมในครัวเรือนไปสู่อุตสาหกรรมหนังตลาดใหญ่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งทางภาครัฐและด้วยการพัฒนาจากภาคเอกชนเอง ส่งผลให้อุตสาหกรรมเครื่องหนังในประเทศไทยมีการเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น อีกทั้งยังมีการพัฒนาคุณภาพของฝีมือแรงงาน และการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออกเป็นสำคัญอีกด้วย

การรักษาหนังสัตว์ (CURING OR PRESERVATION)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2539, หน้า 9) เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า หนังฟอกที่คั้นนั้นจะต้องได้มาจากสัตว์ที่มีคุณภาพดี ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะหาวิธีการเก็บรักษาให้หนังที่ได้มานั้น คงอยู่และมีคุณภาพดีเหมือนถลกออกมาจากซากสัตว์ใหม่ ๆ ประโยชน์ของการรักษาหนังสัตว์ ดังนี้

1. เป็นการเก็บรักษา ไม่ให้เกิดการเน่าเปื่อย ปราศจากสิ่งรบกวน เช่น แบคทีเรีย แมลง
2. สามารถเก็บไว้ได้นานก่อนจะนำไปฟอก เช่น เก็บไว้เพื่อรอเจ้าของขนฟอก ฯลฯ
3. เพื่อจัดส่งไปขายในต่างประเทศ

ตามปกติแล้วหนังดิบที่ถลกออกมาจากซากสัตว์นั้นจะยังมีความชื้นประมาณ 2 ใน 3 ของน้ำหนักของหนัง (60%) จากความชื้นดังกล่าวแล้วถ้าปล่อยให้แห้งจะทำให้เกิดแบคทีเรียได้ง่าย เพราะปัจจัยของการเกิดและการขยายตัวของแบคทีเรียขึ้นอยู่กับเหตุดังนี้ คือ

1. หนังมีความชื้นพอเหมาะ
2. มีอาหารของแบคทีเรียอย่างสมบูรณ์
3. สิ่งแวดล้อมและอุณหภูมิที่เหมาะสม

ในประเทศที่มีอุณหภูมิประมาณ 10°C . (50°F) หนังจะเกิดการเน่าและสั่นกลิ่นเหม็นภายใน 3 - 4 วัน และในประเทศที่มีอากาศอย่างประเทศไทย อุณหภูมิประมาณ 38°C . (100°F .) หนังจะสั่นกลิ่นและเริ่มเสียในระยะเวลา 12 ชั่วโมง การรักษาหนังดิบเพื่อให้พ้นจากการเน่าเปื่อยนั้นได้มีการค้นคว้าทดลองที่จะหาวิธีการง่าย สะดวก ประหยัดมีคุณภาพดี วิธีการต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้คือ

1. การรักษาโดยวิธีตากแห้ง (AIR-DRYING)
2. การรักษาโดยวิธีอบน้ำยา (ARSENATED HIDES & SKINS)

การตากบนพื้นดิน(DRYING ON THE GROUND) คือการปูหนังบนพื้นดิน กลางแดด ให้แห้ง ข้อเสียในการตากโดยวิธีนี้คือ เมื่อหนังแห้งแล้วจะมีการหดตัวและมีรอยย่นเกิดขึ้นมาก (CRUMPLED-HIDES)

การจึ่งหรือตากในกรอบไม้(DRYING BY SUSPENSION OR FRAME DRYING)วิธีนี้ ควรตากในร่ม ซึ่งอากาศผ่านได้สะดวก การจึ่งในกรอบไม้ ไม่ควรให้ตั้งจนเกินไปและต้องให้แสงแดดในตอนเช้าและบ่ายส่องถึงได้

การตากโดยวิธีพาดบนราว หรือลวด (DRYING BY SUSPENSION OVER CORDS OR WIRES “LINEDRYING”) เป็นการพาดหนังบนเชือกที่ขึงไว้ ลวด หรือราวไม้ที่ทำไว้

การตากแบบทำเป็นเต็นท์ (TENT AND PARASOL DRYING)

นอกจากที่กล่าวนี้ยังมีอีกหลายวิธี เช่น ตอกจึ่งบนพื้นดิน ฯลฯ แต่สิ่งสำคัญที่ควรระวัง คือหนังต้องมีความสะอาดปราศจากเลือดและสิ่งสกปรก การตากควรกระทำในร่มซึ่งมีอุณหภูมิของความร้อนไม่มากจนเกินไป การตากที่ทำให้แห้งเร็วเกินไป ความชื้นภายในของหนังอาจมีอยู่ไม่สามารถจะระเหยผ่านส่วนที่แห้งภายนอกได้ความชื้นที่มีอยู่ข้างในทำให้หนังส่วนในเน่า ถ้าการตากแห้งช้าจนเกินไปโดยเฉพาะในฤดูฝนหนังจะเน่าก่อนที่หนังจะแห้ง

ภาพที่ 2.13 การตากหนังสัตว์ในกรอบไม้ใช้ตากหนังสัตว์ที่ใช้อบน้ำยาหรือทำหนังแห้ง
ที่มา : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2539 : 12

ภาพที่ 2.14 วิธีตากหนังสัตว์โดยพาดบนลวด หรือ บนราว
ที่มา : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2539 หน้า 13

การรักษาโดยวิธีอบน้ำยา (ARSENATED HIDES & SKINS)

วิธีนี้เป็นวิธีหนึ่งของการตากหนังแต่การที่นำหนังดิบไปตากแห้งเป็นการไม่ปลอดภัย เพราะระยะตากหนังอาจมีแมลงต่าง ๆ มาวางไข่และรบกวนและเมื่อหนังแห้งเก็บไว้ในโกดัง อาจมีแมลงจำพวกมอด แมลงปีกแข็ง หนู มาทำลายหนังได้ ดังนั้น จึงมีผู้ริเริ่มโดยใช้น้ำจุ่มในน้ำยากันแมลงและสัตว์เสียก่อน โดยการจุ่มลงในน้ำยา 2 - 3 นาที จึงนำไปตากให้แห้งหรือหนังแห้งแล้ว อาจจุ่มหรือพ่นยาก่อนที่จะเก็บไว้ใน โกดังก็ได้เช่นกัน

ภาพที่ 2.15 การตากหนังสัตว์ให้แห้งผัดและ เนื้อที่ติดออก ก่อนที่จะไปทำหนังอบน้ำยา
ที่มา : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2539 : 13

ภาพที่ 2.16 การตัดหนังสัตว์ให้ได้สัดส่วน ก่อน อบน้ำยาหรือเก็บรักษาโดยวิธีอื่น
ที่มา : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2539 หน้า 13

น้ำยาที่ใช้กันมากที่สุดขณะนี้ (ในประเทศไทย) คือน้ำยาสารหนู(SODIUM ARSENITE) มีวิธีเตรียมน้ำยาดังนี้คือ

เตรียมจากสารหนูขาว (WHITE ARSENIC)

คุณสมบัติของสารหนูขาวเป็นสารที่ละลายในน้ำได้ยาก อาจละลายในน้ำร้อนแต่ต้องใช้น้ำจำนวนมาก ดังนั้น จึงนิยมละลายในส่วนผสมของสารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ใช้สารหนู (White Arsenic)	1.5	กิโลกรัม
ละลายในโซดาซักผ้า (Soda Crystals)	1.5	กิโลกรัม

น้ำขณะที่เดือด	$2\frac{1}{2}$	แกลลอน
----------------	----------------	--------

(หลังจากละลายดีแล้วเติมน้ำอีก 150 แกลลอน)

ข. สารหนู (White Arsenic)	1.5	กิโลกรัม
---------------------------	-----	----------

โซดาแอช (Soda ash)	550	กรัม
--------------------	-----	------

น้ำขณะที่ต้มให้เดือด	$2\frac{1}{2}$	แกลลอน
----------------------	----------------	--------

(หลังจากละลายดีแล้วเติมน้ำอีก 150 แกลลอน)

ค. สารหนู (Sodium Arsenate)	1.5	กิโลกรัม
-----------------------------	-----	----------

โซดาเผาเผา (Caustic Soda)	450	กรัม
---------------------------	-----	------

น้ำ	150	แกลลอน
-----	-----	--------

การเตรียมโดยวิธีดังกล่าวนี้จะให้ความเข้มข้นของน้ำยาประมาณ 0.25% ใช้สำหรับจุ่มหนังสัตว์ก่อนนำไปตาก หรือใช้พ่นหนังแห้ง เพื่อเก็บไว้ในโกดังก็ได้ ที่นิยมใช้มากที่สุดคือใช้หนังจุ่มประมาณ 2 – 3 นาทีแล้วนำไปตาก ซึ่งเรียกว่าหนังอบน้ำยา

ค. การเก็บรักษาโดยวิธีหมักเกลือ (SALT CURING)

หนังหมักเกลือหรือหนังเค็ม เป็นกรรมวิธีการเก็บรักษาที่นิยมทำกันอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นที่ยอมรับว่าเป็นการเก็บรักษาที่ได้หนังที่มีคุณภาพดีกว่าการเก็บรักษาโดยวิธีอื่นอันที่จริงแล้ว การรักษาโดยวิธีนี้ไม่เป็นการทำลายแบคทีเรียโดยตรงเพียงแต่เป็นการป้องกันควบคุมการเกิดการขยายตัวและการทำงานของแบคทีเรียเท่านั้น การควบคุมจะได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับชนิด และคุณภาพของเกลือที่นำมาใช้สำหรับเกลือทั่ว ๆ ไป มักมีส่วนผสมของธาตุต่าง ๆ หลายชนิด เช่น โพแทสเซียม (POTASSIUM) แคลเซียม (CALCIUM) แมกนีเซียม (MAGNESIUM) และโซเดียมซัลเฟต (SODIUM SULPHATES) ฯลฯ ธาตุจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดและแหล่งที่มา ของเกลือ ธาตุที่ติดมากับเกลือบางจำพวกก็อำนวยความสะดวกประโยชน์บางจำพวกก็ไม่มีประโยชน์ ในการรักษาหนัง เช่น เกลือทะเล (MARINE SALT) ซึ่งมีแบคทีเรียจำพวกเหล่านี้อาศัยอยู่ HALOPHILIC BACTERIA ซึ่งจะทำให้หนังเกิดรอยด่าง (REDHEAT) เกลือที่ไม่สะอาดจะทำให้เกิดจุดด่าง (SALT STAIN) บนผิวหนังได้ เกลือที่มีคุณภาพดีที่สุดคือ เกลือสินเธาว์ที่บริสุทธิ์ (MINERAL SALT)

ในปัจจุบันวิทยาการได้เจริญก้าวหน้า จึงมีผู้คิดหาสารบางจำพวกผสมกับเกลือเพื่อป้องกันการเกิดแบคทีเรียและรอยด่าง ๆ จะกล่าวให้ละเอียดในเรื่องเกลือต่อไป

วิธีทำหนังหมักเกลือ แบ่งออกได้ 3 วิธี

1. หนังใส่เกลือหรือหนังหมักเกลือ (WET SALTED HIDES & SKINS) หลังจากที่ทำ ความสะอาดหนังดิบแล้ว เอาหนังปูบนแผงไม้ที่เตรียมเอาไว้สูงจากพื้นประมาณ 6 – 7 เซนติเมตร โดยเอาด้านท้องขึ้น แล้วใช้เกลือโรยให้ทั่ว ปริมาณของเกลือที่ใช้ประมาณ 30 - 40% ของน้ำหนัก ของหนังดิบ เช่น วัว ควาย และใช้ 40 - 45% ของน้ำหนักประเภท แพะ แกะ และลูกวัว เมื่อโรยเสร็จ แล้วพับส่วนริมของหนังเข้า เพื่อป้องกันไม่ให้เกลือหล่นออกจากหนังและเอาหนังดิบมาวางทับหนัง ที่ใส่เกลือแล้วซ้อนกันให้เป็นกองสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ แต่ไม่ควรให้สูงเกินไป เพราะถ้าสูงเกินไป อาจจะทำให้ทำงานไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการตรวจอาจจะทำให้เกิดการเน่าเปื่อยขึ้นได้ กองหนัง ดังกล่าวนี้อาจทิ้งไว้ 2-3 วัน ต่อจากนั้นเอาหนังที่ใส่เกลือแล้วมาตรวจดูทีละแผ่นว่าเกลือที่ใช้ พอหรือไม่ ถ้าเกลือไม่พอก็ใส่เกลือเพิ่มอีกซึ่งเรียกว่าใส่เกลือครั้งที่สอง ทิ้งไว้ประมาณ 5 - 7 วัน หลังจากนั้น จึงนำไปเก็บไว้ในโกดังหรือห้องเย็นเพื่อรอเข้าขบวนการฟอก

2. หนังเค็มตากแห้ง (DRY SALTED HIDES & SKINS) วิธีนี้มีการทำเหมือนหนังเค็ม (หนังหมักเกลือ) แต่เมื่อใส่เกลือครั้งที่หนึ่ง เกลือซึมเข้าไปในเนื้อหนังดีแล้วเอาไปผึ่งแดดให้แห้ง โดยจะให้ถูกแสงแดดโดยตรงหรือจะผึ่งในร่มอย่างเดียวกับการทำหนังแห้งดังที่กล่าวข้างต้น สำหรับวิธีทำหนังเค็มตากแห้งนี้เหมาะสำหรับภูมิประเทศที่อากาศแห้งแต่ในประเทศที่มีความชื้นสูง (75 R.H.) จะทำให้เกลือละลายกลายเป็นน้ำและไหลออกจากหนังสัตว์ก่อนที่เกลือจะซึมเข้าไปถึง ชั้นในของหนัง ดังนั้น ควรใช้แอนไฮดรอลโซเดียมซัลเฟต (ANHYDROUS SODIUM SULPHATE) ผสมกับเกลือในอัตราส่วน 1 ต่อ 5 เพราะโซเดียมซัลเฟตเป็นตัวดูดความชื้นจากอากาศก่อนที่ ความชื้นจะไปละลายเกลือดังกล่าว

3. หนังหมักเกลือโดยมีวิธีแช่น้ำเกลือ (BRINING) เมื่อถลกหนังออกจากซากสัตว์แล้ว ถากไขมันออกล้างให้สะอาดแล้วนำไปแช่น้ำเกลือที่เตรียมไว้ น้ำเกลือมีความเข้มข้นประมาณ $180^{\circ} - 200^{\circ}$ B.K. (22 – 24 Be) ระยะเวลาการแช่น้ำเกลือขึ้นขึ้นอยู่กับขนาดความหนาของหนังสัตว์ ตั้งแต่ 12 ถึง 48 ชั่วโมง เมื่อนำหนังขึ้นจากบ่อก็ใช้เกลือเม็ดเล็ก ๆ โรยบนผิวหนังด้านเนื้อ แล้วจึงพับ หรือกองเก็บไว้และสามารถเก็บไว้ได้ถึง 30 วัน หรือมากกว่านั้น โดยไม่เสียหายหรือน่าเปื่อย

ข้อควรระวังก่อนที่จะนำหนังชุดใหม่ลงไปแช่น้ำเกลือต้องตรวจดูว่าความเข้มข้น ของน้ำเกลือว่ามีมากน้อยเท่าใด ถ้าความหนาแน่นของน้ำเกลือลดลงก็เอาเกลือเติมอีก และต้องแน่ใจ ว่าน้ำเกลือที่ใช้ไม่สกปรก หรือมีสิ่งโสโครกปนอยู่ ถ้ามีต้องตักสิ่งโสโครกออกต้มให้เดือดก่อนที่จะ นำหนังชุดใหม่ลงไปแช่ หรือเทน้ำเกลือทิ้งถ้าสกปรกมาก เพราะน้ำเกลือสกปรกเป็นการเสี่ยง แก่การรักษาหนังสัตว์

ข้อดีในการรักษาโดยวิธีแช่น้ำเกลือ (BRINING) คือ การรักษาทำได้รวดเร็วกว่าวิธีอื่น และปราศจากการเน่าเปื่อย ไม่เกิดรอยเม็ดเกลืออย่างใช้เกลือโรยเวลาฟอกไม่ต้องล้าง นำไปแช่น้ำ เมื่อฟอกเสร็จมีคุณสมบัติอ่อนนุ่มดีกว่าการรักษาโดยวิธีการดองหนัง (CURING BY PICKLING)

การดองหนังจะไม่กล้าอย่างละเอียดเพราะการดองส่วนมากทำกันในโรงงานฟอกหนัง ในบางประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย นิยมดองหนังแกะส่งเป็นสินค้าออกการดองนี้ จะต้องผ่านกรรมวิธีหลายชั้น เช่น แช่น้ำปูน ชูชันตากฟ้งผีด ล้างน้ำปูน ล้างน้ำ จึงทำการดองได้ การดองจึงไม่เหมาะสำหรับชนบทที่อยู่ห่างไกลตลาดเคมีภัณฑ์ และแหล่งที่เครื่องมือเครื่องไม้ไม่พร้อมมูล เพื่อเป็นแนวความคิดจะได้อธิบายไว้บ้าง การดองส่วนมากนิยมใช้กรดกำมะถัน (H_2SO_4) กับเกลือปริมาณการใช้ส่วนใหญ่ใช้ดังนี้

กรดกำมะถัน (H_2SO_4 cone)	1.5 – 2%	} คือน้ำหนักของหนัง
เกลือ (Sodium Chloride)	12 – 15%	
น้ำ	100 – 150%	

ถ้าใช้กรดมากไป จะทำให้เส้นใยภายในของหนังขาดความเหนียวและหย่อนคุณภาพ แต่ถ้าใช้เกลือน้อยจะทำให้หนังที่ดองแล้วเกิดราและเห็ดดำ ๆ ได้ เมื่อดองเสร็จควรใช้ยาจำพวก ฟีนีโตรฟินอล (P. Nitrophenal) 0.1% ผสมลงไปใ้ในน้ำดองหนังก่อนที่จะนำหนังไปเก็บ และห่อส่งไปขายการดองนี้สามารถเก็บไว้ได้นานตั้งแต่ 3 เดือน หรือมากกว่านั้น

การดองนี้ในประเทศเยอรมัน บริษัทผลิตภัณฑ์น้ำยาฟอกหนังสามารถค้นพบน้ำยาที่ใช้ดองด้วยวิธีดองแห้ง ซึ่งสะดวกและน้ำหนักเบา สามารถเก็บไว้ได้นานกว่าการดองอย่างวิธีแรก แต่ในด้านการค้ายังไม่มีการนิยมใช้กัน และยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกจิตรา เพ็งวิชัย (2549) ศึกษาเรื่อง การจัดการธุรกิจชุมชนประเภทเครื่องหนัง (รองเท้า) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาร จังหวัดอุดรธานี พบว่า จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการดำเนินธุรกิจชุมชนในการจัดการธุรกิจชุมชนประเภทเครื่องหนัง (รองเท้า) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นเพศชาย 3 คน และเพศหญิง 3 คน อายุเฉลี่ย 46 ปีขึ้นไป มีอาชีพหลักคือเกษตรกร มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

ในด้านการบริหารการผลิต มีการกำหนดต้นทุนการผลิตตามเกรดของเครื่องหนัง ถ้าหนังมีคุณภาพดี ต้นทุนในการผลิตจะสูงตาม ในการออกแบบและพัฒนาสินค้านั้นจะมีอย่างต่อเนื่อง มีการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพ มีการส่งเสริมการสร้าง ความชำนาญเฉพาะผลิตภัณฑ์

โดยมีการกำหนดให้สมาชิกแต่ละคนผลิตสินค้าเฉพาะอย่าง เพื่อสร้างความชำนาญ ได้มีการกำหนดโควตาในการผลิตเพื่อการกระจายสินค้าไปสู่สมาชิกอย่างทั่วถึงและเพื่อรักษาระดับการผลิต

ด้านการบริหารการตลาด มีการกำหนดตลาดเป้าหมายเป็นลูกค้าที่อยู่ในช่วงของวัยทำงาน การตั้งราคาสินค้าสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันมีการจัดจำหน่ายสินค้าที่แหล่งผลิต และสถานที่จำหน่ายสินค้าโอท็อป ให้ส่วนลดพิเศษควบคู่กันในกรณีที่ซื้อสินค้าที่แหล่งผลิต

ด้านการบริหารการเงิน ได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน บางส่วนจะได้จากการระดมหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนอย่างเพียงพอและมีความสามารถทำกำไรได้อย่างต่อเนื่อง มีระบบการตรวจสอบทางการเงินที่ดีสามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มยังได้รับผลประโยชน์ โดยได้รับอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและผลประโยชน์เหล่านั้นยังเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ด้านบุคลากร กลุ่มผลิตเครื่องหนึ่ง ได้มีการจัดฝึกอบรมด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้กับสมาชิกทุกปี และคณะกรรมการกลุ่มให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี ทำให้สมาชิกมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

พฤติกรรมของลูกค้าในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ พบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้าเน้นที่ประโยชน์การใช้สอย และเป็นรองเท่านั้นแต่ที่มีความทนทาน และยังมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ

อภิชัย พันธเสนและคณะ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม งานวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากความเข้าใจของคณะผู้วิจัยว่า ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ พร้อมทั้งรูปธรรมในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการพึ่งตนเอง มาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 โดยที่ได้ทรงมีแนวคิดในเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เกษตรทฤษฎีใหม่ดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ สามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เกษตรกรจะต้องสามารถพึ่งตนเองจากการเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลักได้ ขั้นตอนที่สอง เมื่อมีผลผลิตมากเกินความจำเป็นเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ควรมีกิจกรรมกลุ่มในลักษณะเป็นสหกรณ์เพื่อการแปรรูปหรือการจำหน่าย ส่วนขั้นที่สาม สามารถร่วมมือกับกลุ่มทุนและพลังงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พระองค์ได้มีพระราชดำรัสในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งหมายถึง “พอกินพอใช้” ที่เคยมีพระราชดำรัสมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยอธิบายในปีต่อมาอย่างชัดเจนว่า “ความพอเพียง” นั้น หมายถึง ความพอประมาณ และความมีเหตุผล โดยได้เสนอเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แต่คนไทยทั่วไปก็ยังนึกภาพไม่ออกว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะมีรูปธรรมที่นำมาใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างไร เนื่องจาก

คู่กับเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งมีรูปธรรมการผลิตการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อยเป็นหลัก มีแนวโน้มจะอธิบายเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความหมายเช่นเดียวกับทฤษฎีใหม่ และเมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ยากที่จะปรับมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในลักษณะที่สามารถปฏิบัติได้จริง เนื่องจากประเทศไทยยังมีธุรกิจเฉพาะภาคเกษตร แต่ยังมีอุตสาหกรรมและการบริการที่ก้าวหน้าไปไกลแล้ว

อัจฉราวดี แก้ววรรณคดี (2545) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคนิคการกระจายหน้าที่ การทำงานเชิงคุณภาพสำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง พบว่า แนวทาง ในการปรับปรุงเครื่องหนังให้เป็นไปตามขั้นตอนนี้ จะเริ่มต้นที่ของเทคนิค QFD คือ จะต้องทราบ ความต้องการของลูกค้า ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับจากทีมฝ่ายการตลาดของบริษัท หลังจากนั้นต้อง ทำการหาความต้องการเชิงเทคนิค ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับมาจากฝ่ายตรวจสอบคุณภาพ ของบริษัท แบบสอบถามเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ทราบว่าผลิตภัณฑ์ของบริษัท มีสิ่งใดที่ต้องทำการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความพึงพอใจกับลูกค้า

ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับหลังจากการทำวิจัยด้วยเทคนิค QFD นั้น เมื่อทำการเปรียบเทียบกับ ผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของบริษัทและผลิตภัณฑ์คู่แข่งทั้ง 2 ราย ด้วยการเปรียบรูปลักษณ์ภายนอกนั้น จากผลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นจากลูกค้าด้วยแบบสอบถาม พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ หลังจากทำการวิจัยด้วยเทคนิค QFD สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้ามากกว่าผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม ร้อยละ 47 และมากกว่าผลิตภัณฑ์คู่แข่ง A และ B เท่ากับร้อยละ 45 และ ร้อยละ 25 ตามลำดับ

เนื่องจากการสำรวจความคิดเห็นของลูกค้า นั้น ไม่สามารถทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบถึง การใช้งานของลูกค้าเหมือนกับการสำรวจด้วยแบบสอบถามครั้งแรก จึงต้องนำการศึกษาถึงคุณภาพ ของผลิตภัณฑ์อีกครั้งในห้องทดลอง เพื่อให้แน่ใจว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่ได้ด้อยลงไป โดยรายละเอียดของการทดสอบเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้มีคุณภาพที่ดีกว่าผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของบริษัทและบริษัทคู่แข่งทั้งสองราย

อิฐรัตน์ ตาปวน (2552) ได้ทำศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ การส่งออกรองเท้าและผลิตภัณฑ์เครื่องหนังของไทยไปตลาดสหรัฐอเมริกา พบว่า การส่งออก รองเท้าของประเทศไทยไปประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่า RCA ของประเทศไทยมี ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกรองเท้าไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกาคต่ำลง ทุก ๆ ปี โดยค่า RCA ของประเทศไทยมีค่ามากกว่า 1 แต่ไม่มากหากเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งชั้น รายอื่น ๆ ที่สำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2538-2550 ของประเทศไทยมีค่า RCA โดยเฉลี่ยลดลงสูงสุดเท่ากับ 1.27 และเมื่อเปรียบเทียบกับปีฐานของประเทศไทย พบว่าค่า RCA เปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้นพบว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดลง ซึ่งประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ ประเทศเวียดนาม

มีค่า RCA สูงที่สุด รองลงมาคือประเทศจีน อิตาลี บราซิล และประเทศอินโดจีน แต่มีข้อสังเกตคือ ค่า RCA ของทุกประเทศมีค่าลดลงในปี พ.ศ. 2550

ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งทางการตลาดรองเท่าของประเทศไทยในตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา มีค่าน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ประเทศที่ส่วนแบ่งทางการตลาดในการส่งออกรองเท่าไปตลาดสหรัฐเรียงลำดับจากมากที่สุดไปยังค่าน้อยที่สุด คือ ประเทศจีน อิตาลี เวียดนาม บราซิล และประเทศอินโดนีเซีย หากพิจารณาจากค่า RCA ของประเทศคู่แข่งที่น่าสนใจแล้ว ประเทศจีนและประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีค่า RCA สูงที่สุด และมีแนวโน้มที่ค่า RCA จะเพิ่มสูงขึ้นจากปีฐานทุก ๆ ปี เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีต้นทุนและแรงงานที่ต่ำ จึงสามารถครองส่วนแบ่งทางการตลาดได้มากขึ้น

การพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งทางการตลาด พบว่าประเทศไทยมีค่า RCA มากกว่า 1 เพียงเล็กน้อยและมีส่วนแบ่งทางการตลาดที่น้อย และมีค่าโดยเฉลี่ยลดลงจากปีฐานในทุก ๆ ปี แสดงถึงส่วนแบ่งทางการตลาดมีแนวโน้มที่ทรงตัว และมีความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับปีฐาน แต่หากเปรียบเทียบกับคู่แข่งพบว่าประเทศจีนและประเทศเวียดนามมีความสามารถในการแข่งขันที่มากกว่าประเทศไทย และมีแนวโน้มส่วนแบ่งทางการตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นในทุก ๆ ปี เมื่อเปรียบเทียบกับปีฐาน ส่วนประเทศอิตาลี บราซิล และประเทศอินโดนีเซีย มีความสามารถในการแข่งขันที่มากขึ้นกว่าประเทศไทย แต่มีแนวโน้มส่วนแบ่งทางการตลาดที่ลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปีฐาน (พ.ศ. 2537)

ฉันทา สมจันทร์ (2551) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปรับตัวผู้ประกอบการเครื่องหนังไทย เพื่อการส่งออก พบว่า อุตสาหกรรมเครื่องหนังไทยกำลังก้าวสู่ช่วงสำคัญของการแข่งขัน เนื่องจากระบบโควตานำเข้าเครื่องหนังไทยเคยได้รับประโยชน์อยู่เดิม กำลังจะหมดภายใต้การเปิดเสรีการค้าขององค์การการค้าโลก (WTO) และคู่แข่งสำคัญของไทยคือประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้เข้าสู่การเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ซึ่งการเปิดเสรีการค้าเครื่องหนังจะทำให้ผู้นำเครื่องหนังรายใหญ่ของโลก คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ต้องยกเลิกระบบโควตานำเข้าเครื่องหนังที่ให้แก่ประเทศผู้ส่งออกเครื่องหนัง รวมทั้งประเทศไทยด้วยการทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องหนัง โดยเฉพาะเครื่องหนังที่พึ่งพาตลาดดังกล่าวข้างต้น เป็นตลาดส่งออกหลัก (คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 80 ของการส่งออกเครื่องหนังทั้งหมดของไทย) ต้องเร่งปรับตัวให้อยู่รอด ในท่ามกลางการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงของทุกขณะ สำหรับสถานะของอุตสาหกรรมเครื่องหนังไทยในปัจจุบัน ประสพปัญหาด้านความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ส่วนแบ่งเครื่องหนังในตลาดโลก มีสัดส่วนที่ลดลง

แม้ว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องหนังเน้นการผลิตเพื่อส่งออกมากกว่าผลิตจำหน่ายในประเทศ แต่ยังมีปัญหาประเด็นด้านคุณภาพของวัตถุดิบที่ต้องการพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ ในการผลิตผลิตภัณฑ์สู่ตลาดระดับบน จากการศึกษาได้เห็นประเด็นการสร้างวัตถุดิบใหม่ด้วยเครื่องหนังพิเศษ สามารถแข่งขันในตลาดเพื่อหลีกเลี่ยงสงครามราคาได้ ด้านแรงงานในเทคนิคการออกแบบและดีไซน์ ยังไม่สามารถกำหนดแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวจนกลายเป็นผู้นำแฟชั่นได้ แต่จากการศึกษาประเด็นที่ค้นพบกลับเป็นเรื่อง ทำอย่างไรจะรักษาแรงงานที่มีอยู่ให้อยู่กับหน่วยงานได้ตลอดจนพัฒนาเป็นแรงงานที่มีฝีมือและเป็นกำลังสำคัญของหน่วยงานให้ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “จัดคนให้เหมาะสมกับงาน” แต่ควรสร้างประเด็นที่ว่า “สร้างคนให้เหมาะสมกับงาน” มากกว่า ด้านการส่งออก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการขาดประสิทธิภาพในการส่งออก ด้วยการขาดการศึกษาข้อจำกัดและกฎเกณฑ์ของประเทศที่ตนทำการส่งออก แต่จากการศึกษาศึกษาประเด็นที่ค้นพบ ถึงแม้ผู้ประกอบการจะขาดประสิทธิภาพด้านการส่งออก แต่ปัญหาสามารถแก้ไขได้โดยตัวแทนจำหน่าย แนวโน้มในอนาคตพบว่าผู้ประกอบการเครื่องหนังต้องการเปิดตลาดต่างประเทศด้วยตราสินค้าของตนเอง และพัฒนาตนเองจากการรับจ้างผลิตเป็นการสร้างตราสินค้า โดยทำให้ตราสินค้าเป็นที่ยอมรับด้วยวิธีการประกวดแฟชั่นด้วยตราสินค้าของตนเอง เพื่อสร้างตำนาน ทำให้ตราสินค้ามีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ หรือมีเรื่องเล่า ความน่าเชื่อถือ มีจุดจดจำหรือเอกลักษณ์ที่จดจำได้ง่าย โดยใช้ สี สัญลักษณ์ การสร้างบุคลิกภาพหรืออุปนิสัยให้กับผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง ดังนั้น ผู้ประกอบการเครื่องหนังควรปรับตัวจากการรับจ้างผลิตสู่การสร้างตราสินค้าของตนเอง เพื่อเพิ่มยอดขาย ยอดส่งออก และเพื่อขยายฐานตลาดเครื่องหนังไทยสู่ตลาดเครื่องหนังโลกต่อไป

กิตติพร ราชวงศ์ (2549) การออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับ ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง บริษัทหัตถกรรมวานิช ตำบลลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า จากการศึกษาสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์วานิช ตำบลลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 ดำเนินการก่อตั้งโดย คุณพิเชษฐ์ วานิช โดยมีการดำเนินการเป็นธุรกิจขนาดเล็ก เริ่มแรกเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายเอง โดยเริ่มออกแบบเครื่องหนังต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะเป็นกระเป๋า ประเภทกระเป๋าตังค์ กระเป๋าถือ กระเป๋าคาดเอว ส่งขายตามร้านเครื่องหนังต่าง ๆ จนได้รับความนิยมของกลุ่มลูกค้าที่ชื่นชอบเครื่องหนังด้วยผลิตภัณฑ์เครื่องหนังของบริษัทหัตถกรรมวานิช มีจุดเด่นตรงที่เป็นงานฝีมือ มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์จากผลตอบรับที่ดี คุณพิเชษฐ์ วานิช จึงได้จดทะเบียนก่อตั้งบริษัทหัตถกรรมวานิชขึ้นมา

ในด้านการศึกษาปัญหาและความต้องการของบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง ของบริษัทหัตถกรรมวานิช ตำบลลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ในด้านโครงสร้าง

บรรจุกัณฑ์นั้น ต้นทุนไม่แพง สั่งทำได้ง่าย โครงสร้างสามารถป้องกันสินค้าได้ดี แต่รูปแบบถุงผ้าที่บรรจุกัณฑ์ยังไม่มีทางเลือกใหม่ที่น่าสนใจหรือดึงดูดผู้บริโภค ไม่เสริมสร้างความสง่างาม และเพิ่มมูลค่าให้แก่ตัวผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง อีกทั้งยังไม่สามารถสร้างบ่งบอกเอกลักษณ์ในตัวผลิตภัณฑ์ได้ ส่วนด้านกราฟิก ยังไม่มีข้อมูลทั้งตราสัญลักษณ์ ไม่สามารถแสดงความเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในด้านการโฆษณาหรือการจัดสินค้า สร้างชื่อเสียงให้กับกิจการ เนื่องจากยังเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ผู้ผลิตยังไม่มีเงินทุนในเรื่องบรรจุกัณฑ์ เพราะทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น จึงทำให้สินค้าในตลาดมีรูปแบบบรรจุกัณฑ์ที่คล้ายกันมาก ทำให้ขาดจุดเด่นของผู้ผลิตแต่ละรายไป แต่หากมีการพัฒนาบรรจุกัณฑ์ จะเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มากขึ้น รวมถึงเป็นการสร้างความรู้ให้กับตราสินค้าและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภคมากขึ้น

พรพิศ ไชยมหาพฤกษ์ (2544) ศึกษาเรื่อง ความรู้และทักษะของแรงงานฝีมือที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องหนัง พบว่าจากการวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และทักษะของแรงงานฝีมือตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมนำความรู้ไปใช้อยู่ในระดับมาก ส่วนความรู้เรื่องโครงสร้างมาตรฐานและรูปทรง มาตราส่วนและขนาดรองเท้า สักส่วนและหุ่นรองเท้า มีความต้องการนำความรู้ไปใช้ในระดับมากที่สุด เพราะความรู้ทั้ง 3 เรื่องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การทำรองเท้าให้สวมใส่ได้สบายและเสริมสร้างบุคลิกที่ดีให้กับผู้สวมใส่ ผู้ผลิตต้องมีความรู้ความเข้าใจมาตรฐานการวัดขนาด สรีระ โครงสร้างเท้าของผู้ใช้แต่ละเชื้อชาติ อาจแตกต่างกันซึ่งมีผลต่อการสร้างหุ่นรองเท้า ถือการทำหุ่นรองเท้าให้ได้สัดส่วนที่ถูกต้องและต้องสัมพันธ์กับความสูงต่ำของรองเท้า ซึ่งจะมีผลต่อการเดินของผู้สวมใส่ สักส่วน ความสูงต่ำของส่วนประกอบแต่ละชนิดได้ขนาดกัน เมื่อประกอบเป็นรองเท้าสำเร็จรูปแล้วทำให้ผู้ต้องการใช้มีความปรารถนาที่จะตัดสินใจซื้อจึงจะถือว่ารองเท้าได้สัดส่วนที่ถูกต้อง ดังนั้นผู้ผลิตต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้อย่างมาก ส่วนเรื่องการประกอบโดยใช้จักรในการเย็บระบบคอมพิวเตอร์ให้ความสำคัญในระดับน้อย เพราะเครื่องจักรระบบคอมพิวเตอร์มีราคาสูงจึงไม่นิยมใช้ในส่วนของการทดสอบความเปราะบางของพลาสติก มีระดับการนำไปใช้น้อยที่สุด เพราะในปัจจุบันมีผู้ผลิตจำนวนมากช่วยให้ผู้ประกอบการได้เลือกใช้ และสามารถกำหนดระดับคุณภาพของพลาสติกที่จะนำมาเป็นส่วนประกอบได้ ดังนั้นทักษะในด้านนี้จึงมีความจำเป็นลดลงส่วนในการทดสอบ ความทนทานของชิ้นส่วนโดยใช้สารเคมีนั้น หากเป็นบริษัทผู้ผลิตจะให้ความสำคัญในจุดนี้มาก แต่โรงงานเป็นผู้ซื้อมาใช้มีผู้ผลิตอุปกรณ์และชิ้นส่วนจำนวนมากสามารถเลือกซื้อและกำหนดคุณภาพของอุปกรณ์ได้ จึงทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องนำมาตรวจสอบเองและทักษะในการวางวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตและมีต้นทุนสูง หากแรงงานไม่มีความชำนาญ

ในด้านนี้ จะก่อให้เกิดผลเสียหายหลายประการ เช่น หากไม่รู้ทิศทางของการยืดหยุ่นของหนัง จะทำให้รูปทรงผลิตภัณฑ์เสียหาย ไม่ตรงตามรูปแบบที่กำหนดไว้ และถ้าไม่สามารถคำนวณพื้นที่ การตัดหนังให้ ใช้งานได้มากที่สุด หากมีเศษหนังเหลือมากก็จะเพิ่มต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้น

ส่วนในด้านคุณลักษณะของแรงงานที่สำคัญที่สุดของแรงงานฝีมือในอุตสาหกรรมผลิต กระเป๋าที่ต้องการคือ ผู้ที่มีทักษะในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี เพราะในงานอุตสาหกรรมกระเป๋า ต้องใช้ทักษะในการปฏิบัติงานได้อย่างดี เพราะในงานอุตสาหกรรมกระเป๋าต้องใช้ทักษะฝีมือ ประณีตเป็นอย่างมาก จึงจะสร้างผลงานได้รูปทรง สีสันสวยงามและสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้า และสร้างกำไรให้กับธุรกิจ

